Контрольный экземпляр

Массе а мехкий пролетареш, вIашагIкхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

«СВЕТ» Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров ЧИАССР

Газет арадувла 1923 шера дензь ◆ ШИНАРА, 31 ИЮЛЬ, 1984 ШУ. ◆ № 91 (6969). ◆ Мах 3 кап.

Никъ бара программа йизза кхоачашъяьй

Джанибеков Владимир, Савицкая Светлана, Волк Игорь Льатта юхаккхаьчаб

ТАСС хоам

1984 шера 29 июле москованг хенах 16 сахьати 55 минуте яьлча «Салют-7» — «Союз Т-11» — «Союз Т-12» яхача Iилма - тохкаме комплекса борта тIа цхьана де дезаш хиннача баккхий программа кхоачашъяьччул тIехьагIа космонавташ Джанибеков Владимир, Савицкая Светлана, Волк Игорь Льатта юхаккхаьчаб. Кизим Леонид, Соловьев Владимир, Атьков Олег «Салют-7» яхача орбитальни станце тIа сигала лелаш ба.

«Союз Т-12» яхача кема Iоьоссаш йола аппарат Iохайнай Советски Союза территоре тIерча Джезказган яхача городан къулба-малхбоаленгахьа пуниа 140 километр гаьна ший Iоха езаш хиннача районе.

Ялх космонавтах латтача экипажо орбитальни комплекса борта тIа болх баьча хана йизза кхоачашъяьй оттаьь хиния Iилма-техническ тохкамийн экспериментийн програмна.

IаIаьмете лоархIаме событи хилар лехкаш никъ бара исторе чуьх эггара хьалха нхалсаг-космонавт Савицкая Светлана хьайийллача космосе араяллар. 1984 шера 25 июле станце чубоацаш 3 сахьати 35 минути яьккхача экспедице экипажа командира Владимир Джанибековси бортинженера Светлана Савицкаяси тохкам баьб хьайийллача космоса хьалашка металлически пластинаш тедар, кхохкаялийтар, вIашагIлотаяр, покрытенга напылени яр а юкъе йоагIаш йола чоалхане операцеш яра йолча кердача универсальни инструмента.

Льаттан Iалама ресурсаш талкарен гоньбе йовзарен программагIа космонавташа дукххача хIамай зен баьб. Советски Союза территоре къаьст-къаьстача районий сурташ даьхад. Массехк эксперимент яьй льаттан атмосфера структурен космически ара планеташта юкъера вещества екъаялари тохкаш.

Дикка моттиг лаьцай эниапка балха юкъе космически технологен биохимев хьакъехьарча экспериментаца. Лаьтта юкхоачалйй дозаа дайнача хьалашка хьаьь сов цIена биологически активни веществаши IIаьхкача хапа хьайийллача космически ара хиннача конструкцеши материалий обраецаш.

Никъ беча хана чакхъаьккхай космически полета хьалашна сага организмана еш йола вIнани дIахо йовзаран дозал доьро еча дика йоацача воздействена духьала профилактика яра методаши средстваши вргаьлка тоаяран тIадерзадаьча медицински тохкамий комплекс. Кхоачашъяьй космически никъ бара фактораша духьдухьача биологически объекташта еш йола влияни йовзара йола массехк эксперимент.

Толаме чакхъяьннача нхалсаго - космонавто дакъа а лоацаш хиннача экипажо полетах хилар космически аре караерзаяра исторе керда сийрда оагIув. Даьча тохкамехи экспериментехи хьакхиларех шерра пайда ийбергба вай мехка Iилмани халгьа боахамен духь-духьача доакъошка, хьаелларгьа космически техникен космически арепаш машара гIулакхашта тохкалген дегIакхувлара йола шерра перспективаш.

СОВЕТСКИ СОЮЗА ШОЗЗА ТУРПАЛА СССР ЛЕТЧИКА-КОСМОНАВТА нов. В. А. ДЖАНИБЕКОВНА ЛЕНИНА ОРДЕН ЯЛАРАХ ДОЛА

СССР Лакхехьарча Совета Президиума

УКАЗ

«Салют-7» — «Союз» яхача орбитальни Iилма-тохкаме комплекса тIа толаме космически никъ барахи цу хана къонахчали майрали гойтарахи Советски Союза шозза Турпала СССР летчика-космонавта нов. Джанибеков Владимир Александровича лойла Ленина орден.

СССР Лакхехьарча Совета Президиума
Председатель К. ЧЕРНЕНКО.

СССР Лакхехьарча Совета Президиума
секретарь Т. МЕНТЕШАШВИЛИ.

Москва, Кремль.
1984 ш., 29 июль.

СОВЕТСКИ СОЮЗА ТУРПАЛА СССР ЛЕТЧИКА-КОСМОНАВТА нов. С. Е. САВИЦКАЯНА ЛЕНИНА ОРДЕНИ «ДОШО СЕДКЪА» ЯХА ШОЛЛАГIА МЕДАЛИ ЯЛАРАХ ДОЛА

СССР Лакхехьарча Совета Президиума

УКАЗ

«Салют-7» — «Союз» яхача орбитальни Iилма-тохкаме комплекса тIа толаме космически никъ барахи цу хана къонахчали майрали гойтарахи Советски Союза Турпала СССР летчика-космонавта нов. Савицкая Светлана Евгеньевнана лойла Ленина ордени «Дошо седкъа» яха шоллагIа медали.

Советски Союза Турпала нов. Савицкая С. Е. карагIдаьнна денале гIулакх белгалдоаккхаш турпала даьхене оттайойла бронзови бюст.

СССР Лакхехьарча Совета Президиума
Председатель К. ЧЕРНЕНКО.

СССР Лакхехьарча Совета Президиума
секретарь Т. МЕНТЕШАШВИЛИ.

Москва, Кремль.
1984 ш., 29 июль.

ЛЕТЧИКА-КОСМОНАВТА нов. И. П. ВОЛКА СОВЕТСКИ СОЮЗА ТУРПАЛ ЯХА ЦIИ ЯЛАРАХ ДОЛА

СССР Лакхехьарча Совета Президиума

УКАЗ

«Салют-7» — «Союз» яхача орбитальни Iилма-тохкаме комплекса тIа толаме космически никъ барахи цу хана къонахчали майрали гойтарахи Советски Союза Турпала цIи лойла Ленина ордени «Дошо седкъа» яха медали цуна дIа а луш летчика-космонавта нов. Волк Игорь Петровича.

СССР Лакхехьарча Совета Президиума
Председатель К. ЧЕРНЕНКО.

СССР Лакхехьарча Совета Президиума
секретарь Т. МЕНТЕШАШВИЛИ.

Москва, Кремль.
1984 ш., 29 июль.

Нов. И. П. ВОЛКА «СССР ЛЕТЧИК-КОСМОНАВТ» ЯХА ЦIИ ЯЛАРАХ ДОЛА

СССР Лакхехьарча Совета Президиума

УКАЗ

«Салют-7» — «Союз» яхача орбитальни Iилма-тохкаме комплекса тIа космически никъ барах «СССР летчик-космонавт» яха цIи лойла нов. Волк Игорь Петровича.

СССР Лакхехьарча Совета Президиума
Председатель К. ЧЕРНЕНКО.

СССР Лакхехьарча Совета Президиума
секретарь Т. МЕНТЕШАШВИЛИ.

Москва, Кремль.
1984 ш., 29 июль.

Яхьа дневник

Доккхий социалистически декхараш тIаийцад пятилетка дийлагIча шера «Грознефть» НГДУ мехкдаьттахоша. Ужа хана хьалха кхоачашдара шоай ерриге торонаш сарцагIъаьхай цар. Болх ца беш латта къаьна скважинаш ма могга вIезнгагIа хийтара царна капитальни льаттан кIалея ремонт а еш, уж юха «дийнъо». Льаттан чена шара «IаьрЖа дошув» дIендаь хьадаккхара хийн газ чу а ухийташ низ тIалоаттабу мехкдаьтта тIоанашта, чаккйоах геолого - технически мероприяте ш. Цар вIаштIехьдоалийт хьадоаккхаш дола мехкдаьтта беттагара беттагара дукхагIа хилийта. Цудухьа шоаш укх шера тIаийца декхараш тIехкхоачашдеш хьабегIа уж. Мехкдаьтта даккхара, ворхI бетта план хана ялх ди хьалха кхоачашйинай цар. ПланагIа лаьрхIачул совгIа даьккхад 7650 тонн мехкдаьтта, заданел совгIа маьхала яьккхай 330 эзар сом мах бола товарни продукци.

КПСС ЦК декабрьски (1983 ш.) Пленуме белгалдаьккхад халкъа боахамаша массе а йоача участкашка къахьегама овсарле заданел совгIа цхьа процент лакхъяр бокхха лоархIам болаш гIулакх хилар. Цу лостамагIа а дика ка йоалаш къахьег укх шера НГДУ мехкдаьттахоша. Производства эффективность лакхъяра бокхача маьхерча цу хьокхама задани 3,3 процент тIехкхоачашъяьй. Планал совгIа мел доаккха мехкдаьтта из лакхъяра чотах доаккхаш да.

Шоай декхараш даим дизза кхоачашдеш йола бригадаш, участкаш кIезига яц мехкдаьттен газа йоахача управлене. Царна юкъе а белгалъаьнна дика къахьегаш я Лупин Александр Васильевича кулгалдеча шоллагIча цеха коллектив. НГДУ плана совгIа даьккха мехкдаьтта деррига хIана дац аьнна цо даьккха да. Бригадашта юкъе лаьржача яхье хьалха латт Светанчный Александра кулгалдеча скважинашта капитальни ремонт еча бригадаи Авалов Ахьяда. Настеко Анатоле кулгалдеча мехкдаьтта доахача бригадайн коллективаш.

* * *

«Пятилетка — хана хьалха» яха ленинградски инициатива хьал а лаьца, шоай хьинарги низи кхо ца беш къахьегаш ба Нохч - ГIалгIай химически завода болхлой. Цунга хьежжа дика да цар доахаш дола производственни хьокхамаш. 26 июле рапорт деннад цар дерригача технико - экономически хьокхамий ворхI бетта план кхоачашъярах. Август бетта чотах цар маьхала йоаккхаргьа бIаь эзар гарга сома маьха тайп - тайпара продукци, арахецаргIа 190 эзар совгIа сома маьха басараш, олиф, халкъа эша кхыдола товараш, ах бIаь эзар гарга сом мах бола нормативно - цIена продукци.

Къахьегама овсарле лакхъяра ворхI бетта плана пхиъ ахк процент тIехкхоачашъяьй завода коллективо. Совхха укх хана хиначул 12 процент совгIа лакхъеннай из. Арахецача продукцега дIабода мах лохбарах духхьал хьалхарча ах шера производствана кхоадаьд 48300 сом.

Б. ДОТМАРЗИЕВ.

ХIара балха дийнахьа дисциплина тIехдикен хьадер дукхагIеи хилийта!

КОАРТОЛИЙ КХАЙ ТIА

Укх шера 590 гектара тIа «Волжанка» яха коартолаш хьалхкельй Назрановски районa «Экажевский» совхоза кхаш леладераша.

Коартолаш бокъонца хьахинна яьнаяц. Цудухьа Аушев Ювсапа кулгалдеш йолча звеной яраш мара хьалха а йолаьяц.

ХIана юкъера лаьрхIача хIара гектара тIара 120 центнер йоакхх, планагIа яха йоагIараш 115 центнер йолаш. Специалисташа яхачох дя тIехьагIа дукхагIа хургья хьайоаха коартолаш. Вакъда, дIадахача шера йоахаш хиннарашца нийсйича укх шера йоахараш дика кIезигагIа а.

— Iалама хьалаша чIоагIа духьале яьле а йокха балха опыт йолаш болча механизатораша Евлоев Хьажбекара, Вузуртанов Махьмадгире, Угурчиев Iамархана, Итазов Исраила, Татриев Махьмада, Толдиев Османа, кхыбараша, агротехнически бокъонаша дIа ма деххара деррига балхаш чакхдахарах хIанзчул тIехьагIа цикхо кIира даьлча 170 центнерага дIакхоачаргба коартолий хьувкъам, — йоах совхоза нерттерча агронома М. Мартазанова.

ЦхьайтталагIча пятилетка цхьа шу дIадахийтадац совхоза къахьегамхоша коартолаш яхарен уж пачхаьлкхенга йоккарен планаш дикка тIехкховчаш ца еш. Укх шера а планал совгIа 3 эзар тонн коартолаш яха лерхIаш ба совхоза кхаш леладераш. ТIаккха вIаштIехдоал пачхаьлкхенга коартолаш йоккхара пятилетка план диъ шера кхоачашъе а шоашта мел эша фуна лаьрхIа уж дIаоттае а.

Моша коартолаш йоах Грознерча «Горплодоовощторгага». Уж хьахоарцаеш боахк механизатораш Аушев Ювсапи Толдиев Османи. Цу шинне кулгалдеш йолча звеношкара болхлой ба коартолаш хьалохьаеш боахкараш а. ХIара дийнахьа 20—25 тонн коартолаш дIайохьийт цар Грозне цигара хьалъухача грузовикашца.

Совхоза бокхха пайда луш гIулакх да хIанз моша коартолаш йоххар. Пачхаьлкхено цар хIара килограммах 49 кепиг ду.

— Кхы дукхагIа уж хьаяха низ дIакхачац тха болхлой кIезига хиларах, — дIахо дуац агронома. — Укх денoшка сихдаь дIахьош де кIи-марса балхаш а. Уж чакхдаларга а ца хьежаш болхлой лата оарцагIдаьккхад тхо. Август бетта хьалхара декада чакхдалалехьа хIара дийнахьа 70—80 тонн уж йоккаргйолаш...

Коартолаш хьайоахача деш долча балхех дукхагIдараш кулгкара ду. Геттара дукха болхлой а эшаш хала гIулакх да копалкашца хьахоарцаь коартолаш хьалохьаелга. Атта дац уж машинаш тIа йотта а. Цу балхашта механизаци яра цхьаккха хIама даьдац совхозе. Из балхаш долаш чуйца ве йоахаш геттаре тIехьаллийтар цига дIадахача шера коартолаш.

Мехка дукхача областашка комбайнаша чуэц коартолаш. Цудухьа ца йойташ схкен чуйца яха вIаштIехьа а доал. Цу тайпара техника я «Экажевский» совхозе а. Цхьабакъда, хIанзалца цох пайда эцара уйла яьац цига. Бокхха мах боаш йола комбайн дIаоттаьь доаттаю. «Ухказара льатта из лелалургIоанеш чIоагIа да», йоах совхоза специалисташа.

Гребневи хьисапе коартолаш дIайийна льатта комбайна селла хала хила йиш яц. Нагахьа санна из иштта дале а хьалхагIа нохарашца коартолаш хьадоарпайча комбайн хIама новкъа доацаш дIайохалургья, аьна хет. Лоацца аьлча, шоай совхоза йокха балла опыт йолаш болча механизаторашца дага а баьнна, комбайнашца коартолаш чуэцилга вIаштIехьдаккха декхарийла ба боахама кулгалхой. ТIаккха коартолаш хьалохьаяра 500—600 боллхо эшаргвац совхоза. Цу гIулакха шоаш оарцагIдаргхиларах дош делар Мартазанова.

ХIанз кхай тIа коартолаш хьалохьаеш 60 боллхо воалл. Масала, хIара денна цхьа тонн а кхы дукхагIа а коартолаш хьалохьаю Гагиева Любас, Хамхоева Iайнас, кхыбараша. ХIанзале кхойтта гектара тIара коартолаш хьалохьалий Аушев Ювсапен Толдиев Османен звеношкарча болхлоша.

Коартолаш харжара, дикагIъяраш пачхаьлкхена дIаяхьийтара, фуна лаьрхIа яраш дIаоттаяра балхаш шоай хана хьа чакхдахаре цIенхаштта кийчъяьй центральни хьатт.

Центральни хьатте доалдеш за коартолаш делаяра бокхха балха опыт хараерзаяь специалист. РСФСР заслуженни агроном Дзейтов Махьмад. Хьинар ца кхоадеш къахьег цу хьатта болх беш болча Аушева Гушн кулгалдеш йолча бригадерча кхалхоа а.

С. ТОВСУЛТАНОВ.

В. И. Ленина цIерагIча Грозненски мехкдаьтта чакхдоахача заводе дукха кагирхой ба шоай декхараш толамца кхоачашдеш.

Царех цаI я шоллагIча установка тIа боах беш йола йиъллагIча разряда оператор Муртазалиева Макка. Предприяте ше бoах бу дукха ха еце а хIанале Маккас хьагойтад говза специалист ше йолга. Юкъарча балхах а дика лоархIаю Муртазалиева. Из профсоюзни комитета член, шийн лоIаме йолча халкъа дружина член.

Цун хьаьнала болх белгал а боаккхаш укх тIехххьарча хана массехк маьхера совгIат деннад Маккайна.

СУРТА ТIА: оператор М. Муртазалиева.

Н. ПЛИЕВА сурт.

Сийле хийла хьалхалаттарий!

Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Советен облсовпрофен белгалдаьккхад месячник болча юкъагIа 69,5 эзар тонн йол, 68,1 эзар тонн сено, 12,4 эзар тонн бьаьр хьоар кийчдаь хинар. Юкъара лаьрхIача республика колхозашкен совхозашкен гIолла месячника задани кхоачашъяьй 104 процент.

Амма Грозненски, Советски, Шалински, Назрановски районашкарча дукхача боахамаша теми хоза йолаш кийчду доакъар.

1984 шера 23 июль хьатIаоттам доакъар кийчдара хетаь йолча социалистически эхь кхегамна а хьаьна, Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Советен облсовпрофен социалистически эхье котъьллараш а лаьрхIа, республиканск газеташ тIа чIоагIдаьча Сийлен укга тIа яздай эггара дукхагIа доакъар кийчдаь районаши боахамаши:

РАЙОНАШ:

ШЕЛКОВСКИЙ — хьалхара моттиг,
АЧХОЙ-МАРТАНОВСКИ, НАДТЕРЕЧНИ — шоллагIа моттиг.

БОАХАМАШ:

Шелковский района «Каргалинский» совхоз;
Надтеречни района «Озерный» совхоз;
Надтеречни района «Надтеречный» совхоз;
Надтеречни района «Гвардейский» совхоз;
Наурски района Калинина цIерагIа совхоз;
Наурски района «Наурский» совхоз;
Ведениски района Орджоникидзе цIерагIа колхоз;
Ножай-Юртовски района Гагарина цIерагIа колхоз;
Гудермесски района «Ойсунгурский» совхоз;
Сунженски района «Победа» яха колхоз.

Нохч-ГIалгIай АССР юртбоахама министерство, «Чеченингушплодоовощхоз», «Чеченингушвино» яха объединенеш, горисполкомаш, райисполкомаш, районни агропромышленни объединенеш, боахамий кулгалхойи специалисташи декхарийла ба месячник толаме чакхдаккхара мел эшараш хьоэа.

ПЛАНАЛ СОВГIА

Дика къахьегама толамаш доахаш къахьег социалистически декхараш хинал хьалха кхоачашдара яхье яьнача «Грознефтегаз» яхача управлене коллективо.

Шера плая 28 декабре кхоачашъе цу юкъа планал совгIа 5 миллион кубически метр гази, 2000 тонн стабильни йоаца газови конденсати яккха лаьрхIад газовщикаша. ХIаьта къахьегама овсарле лакхъе лерхI 1,5 процент, продукцега дIадодар 0,5 процент лохде. ХIанзале гуш да цар шоай дош толамца кхоачашдергдолга. ХIана аьлча, укх шера ялх бетта газ чакхйоахарашта цар дIаяхьийтай 40,4 миллион кубически метр мехкдаьттаца хьайоагIаш йола газ. Иштта даьккхад 5700 тонн газови бензин. Цу юкъа къахьегама овсарле планал совгIа лакхъеннай 5,9 процентага кхаччалца. ХIаьта, предприятена тIабена цIена пайда 800 эзар сом ба.

Цехашта, участкашта, сменашта юкъе дика социалистически яхь вIаштIехьъяккхарах духхьал, июль бетта планал совгIа яьккхай 2 миллион кубометр гази 350 тонн конденсата.

Дика къахьегаш ба компрессорий машинисташ Солнышкин Иван, Хамидов Эмеди, Кязин Алексей, операторaш Черникова Мария, Топуева Хадижат, слесараш Рудаков Иван, Лисицкий Анатолий.

ЗАБРАТА ТОЛАМАШ

Хьалха ца хул цу дезаль. БоргIалаш Iеха а йолаялалехьа пхьегIашка таташ дайта йолалу цIен нана Хасанова Забрат. Беррига боахам лелабер из я. Амма селла шийгIулакхаш дукха доллаше, цун кхуэ цIагIа дикагIча тайпара порядок лоеттие а, Iаттага, Iаьсага хьажа а, бераштa вхетам бала а. Бера хана дена къахьегамга яьнай из лелар надай дола безаме кхалсаг. Цудухьа да цун цIагIа порядок хилар а из массанехьа кхачар а.

ХIаьта Хасановас беш бола болх из ба дика бе хайне, говзал йиша ца Iеш, ше лаьрххIа белта дIаделаш а. Долче, чIоагIа бехктохкаме а ба из. Комсаш лелаеш я Хасанова Забрат. Цун цIи дика йовзаш я Малгобенски районерча «Луч» яхача совхозе. Духхьал юрта баха нах кIезиг-дукха байза а вIашаш боваш хулаш хилар бахьан долаш дац из. Цо хьаннаре къахьегарагIа из массанена а езаялар бахьан долаш да.

— Комсий сарг корка бер санна лорабе безаш ба. ХIаьта иштта эш цуна дезза гIулакх, бокха теркам, — яхаш дуац Забрата. — Барайтта шу да со укхаза болх беш йола, цудухьа уйх балхага яьнай со, дика а дагалатт сона сай комсий беш, со мичча хьа хьачча а, уйха укхаза хул са.

Бакъда, де дезараш дукха да Хасановай. Хьажаргба вай, масала, комсаш хIара болх. Из гIулакх лерттIа чакхдаккхарах тийша дукха да. Нагахьа санна эшаш йола гаьнац дIатеде, комсаш латаргьяц, геттара йоргьаяла а тарлу. Из гIулакх дика довзаш волча саго мара бе йиш яц из болх. Хасанова Забрата бе ши-шегIа делаш санна хетала секатор, сиха а говза а бу болх опыт йолча комсаш лелаечун кулгаша. Из болх беш йоалача хана цунна бIарахьежаш латташ волчоа да го йиш яц къахьегам цуна, цхьабараша лерххIача тайпара. дикка дартдоацандаьдеш дола, хало Iоьшийташ дола хIама а доацаш, сакъердаме, дега тоам беш дола гIулакх хилар.

Забрата дагайоалаар дукхьала цун шийн плана хинна Iац. Цо дот раьза а долаш гIо ду вокхъостал аьнчоа. Цо хьехам бу, моаллагIчоа, цунга дулуш доадар ше шийн кулгашца да а дий. дIагойт из иштта де деза. Ма дукхача маха Iомаяьй-кх цо шийн професси цу барайтта шера! Укх шера шийн бригаде болх бе йоаланьй цо шийн кхо йоI: Хьава, Хадишат, Напсат. Iомш цига болх бу дукха ха еце а, Iомабеннаб мехкарий керттера белхаш де. Дукха хIамаш Iомадаьдар цар шоаш школе деш хиннача шерашка, наьна вокхъостал де ухаш а.

— Со хьалхачул а чIоагIагIа сий де яьлар сай наьна се комсий беша болх бе еча, — йоах Напсата. — Овсар деш доахкар тхо. 20—25 метр гаьна а ялалехьа лазаяьлар са юкъ, ахкарг даьлар кулга. Малх а бер, лоалае санна, бIайха хьежаш. Дагадехар сона, саракьа чуяхча кхы цига юха а ца йоагIаш сацa, Iохайра со сайна Iа. Цхьаьенахьа бIаргхийтар са вайна кIайчи портале х. Из гаьнна хьалханьннар. «ТIаккха цо иштта лов ер хало» аьнна дагадехар сона. «Цунна а ка дий, сона санна, хала». Болх бе йолаелар со. Йоалаш-йоалаш льлар со балхага. Наьна сай лекха лоеттаде, цо санна, хьинаре болх бе хьаьрхIар аз. Йижарий а иштта яр уйлаш. ТIаккха тхох «ударно къахьега йиъ» яха баьлар нах. ХIаьта аттагIа хилар болх бе а.

А, вIалла атта хIама а дац из-м: Iо а дерзаш, юхахьалийе а луш, бригада хIара члена пхи-пхи гектар совгIа кхоачаш йолча майда тIарча комсашта гIулакх даь чакхдовла. 145 гектар да тха бригада лелаю комсаш тIа йола лаьтта. IаIаьмате безаме йоI Исакова Роза керте латтача бригада лакха социалистически декхараш тIаийцад укх шера: оахош гIулакх деча майла тIара 625 тонн комсаш чуя. Бригада членех, дукхагIа бараш къона мехкарий ба. Уйлаш оакъ ца дер хьан дергда, аьнеа йолаш ба берригаш а. Массане дика бу болх. Цудухьа аьлар Исакова Розас:

— Са бригадацара нах берригаш а, херача боалабича санна дика ба, дика къахьегаш ба уж берригаш а. Хала да царна юкъера дикагIа болх бер къоаставе. Амма, сона хетачох, сага вас хургьяц, аз бригаде эггара дикагIа къахьегараш Хасановгlар ба аьнна аьлча. Дика да цу тайпара дика къа а хьегаш, бехктохкам кхета а беш бола нах вай кIезига ца хилар. Цунах латт вай низ.

А. МАЦИЕВА.

Партгруппашка—отчеташи хоржамаши

ХЬАЛХА ЛАТТАРА ЙОЛА БОКЪО

ДӀадаха Ӏа дуьйсуча хана диллургдац Наурски районерчу В. И. Ленина цӀерагӀчу колхоза шурий комплекса хьайбаш леладераша. Цуна бахьан, хӀэ Ӏа, комплексе дуьйцуча тайпара, тӀеххьарчу шерашка хиннарашта юкъе эттара халагӀдарех цаӀ хилар хиина Ӏац. ДӀадахачу шерара дӀайха а декъа а ахка чӀоагӀа Ӏаткъар боахама доакъара запасашта. Цкъаза доакъара дакъе отташ хинна хьал, дикка хьайбаш дайна тӀере ца доалаш, Ӏангара доала йиш хургъац-их аьнна хеталуш дар. Цхьабакъда, комплекса болхлой дика сарцагӀбоалар бахьан доалаш цу халача низамбех чакхдаьлар, дерриг хьайбаш пхьа корта ца къастийташ бӀаьстанга а доахаш. Хетаргахьа, иштта тоалха гӀуланх дика дӀадераде шоай низ кхачар да комплекса коллективана духхагӀа дийлургдоацар.

ХӀанз хала да цӀенхаштта ре халонаш тӀаэттача цу дехача денопиа белгалаьнна дикагӀа оарцагӀваьнна хиннар малагӀвар ала. Амма шеко йоацаш ала йиш йолаш да: укх шера хьайбаш Ӏангаре доахаш комплекса партийни группа всала ца хилар гучадаьлар аьнна. Цо хьагойтар ций докл, тӀаэттача халонашта духьала къовсам доаттабеча коллективана кынара влияни е моташ цие хилар.

Из влияни мишта йир, сенах латтар дийцар, партгруппе коммунисташта хьалхишка ше отчетни доклад еш, парторга Н. Ф. Финогенова. Хьайбаш Ӏанна чуссадаьча хьалхарча денош дено дӀаболабир партийни группа хьатӀадоагӀа Ӏа хала хургхилара хьайбаш леладераш дӀахетабера болх. Коммунисташ керта эттар доакъара хӀара килограмм кхоера комплексе баьрзача къовсама. Цар инициативагӀа хьайир кхом берий посташ, хан-хайнахьа рейдаш йора. Дукхьал цхьан коммунистий ницца, уж верригаш а пхиъ марра вац, дулургдацар деррига. Цудухьа партийни группа шин керттера декхар лерхӀар коллективера шин алинин чӀоагӀъар — комсомольцаш, хальха тӀахьожамхой, комплекса хьалха латта балхахой гӀулакха юкъеоссар. Лоацца аьлча, кӀеогга дацар партийни группа деш хиннараш. ХӀаьта халхаьна этта халонаш дӀайоахандар, эттара хьалха хьайбаш леладеча комплексе болх беча коммунисташта карагӀдаьлие хӀама да.

Цхьабакъда, партийни группа собране шоаш раьча балхех дийца Ӏаьзар. Шоай выступленешка чӀоагӀа теркам тӀабахийтар коммунистаща къовстадаьза долча дешашта. Масала, белгалдаьккхар отчетни хала партийни организаце цхьаькха а эӀамига саг кийчвеь ца хилар парте хьавеа. ХӀаьта, ферме къахьегаш дукха тахан парте хила бокъо йолаш бола къона доярхаш хилар.

Къьестта теркам тӀабахийта дийцар коммунисташа, комплекса хьехамашта Ӏаткъаш доача кхоачамбоацарех. Йийса оалаш да халкъо: соалоз аьхки кийчъе еса, гӀудалкх—Ӏай. Коммунисташа дайча къамальлех кхетадулуш дар, царна хӀинзе а хьайбаш Ӏангара дахара дешаш дагадоахнаш хилар, уж тӀагӀертта Ӏан кийчо еш хилар. Амма, из хӀама нокъаа дале а, боахама кулгалхой цу гӀуланга башха сагота болаш бац. ГӀуланх иштта латтар чӀоагӀа новкъа а долаш дийцар цу денах лаьна комплекса заведующе Омарова Мухьмада.

— Тхо де дезачун уйла яь а цалалехьа, хьатӀанхоачаш лотт хьайбаш Ӏанна чусоцаде деза ха. Цхьабакъда, ферма помещени хӀанз а кийча яц Ӏа дакхка доахан чуотталара. Цуна ремонт е еза. ХӀаьта, тха из е вӀаштӀехьдалац цхьадола хилийза даргдоацараш доацаш хилара. Йоацаш я битум, йоацаш я эпаш йола хьу. Кхыметтел хьастамаш а дахьыщ тхона. Проблема хӀана ю цу тайпарча хӀамаех?

Доахага хьожаш волча Асовханова Келаба Ӏувал ду доахаш дика доезаш да боахаме. Итт шу совгӀа ха я цо колхозе къахьега. Коллективе сий ду цул, хӀана аьлча, хое на кхоачамбоацараща вашар хургболаш воацилга. Собране а дувцар цо кхоачамбоацарех чӀоагӀа новкъа а долаш.

— Оаха массане а, доаханта хьожараша, уж деттараша, тхоай хур ду Ӏа хала хилар бахьан долаш тӀайиса шура тӀераяккхара а план [illegible]. ГӀуланх тӀатӀа тоалуш доагӀа тха хӀанз. ХӀаьта тешшаме ала йиш йолаш в да: июль чакхбоалача хана комплекс тӀехьабусарашта юкъе хургйац аьнна. Хеталуш да, цу хӀамо вай гӀаддига деза аьнна. Амма хӀана а бокъонца гӀаддаха йиш яц вай, хӀана аьлча, нагахьа [illegible] кхоачам боллаш шура чуетта хӀамаш яларе, вай баьча балхах хьакхиннараш яхь а лакхагӀа хила дезаш дар. Дилла вӀаштӀехьдалац хьаньикха шура ханнахьа кхоачае езача дӀаккхоачае. Дукха йоа ха. Деноц хӀанз санна, дӀаьха ухача хана шурино латташ доаккхача хӀара сахьато доккхаза цу. ХӀаьта, вай из терналдац. Из бахьан долаш продукце дикал дикка доллу.

Асовханов Келаба хьоахадаь доа чӀоагӀа лоархӀаме хилар белгалдаьккхар шоаш къамаьлаш деш шурий комплекса зоотехника Арсануаев Рамзана, механика Д. Ф. Соломатика. Цудухьа цар дийхар собране хиннача колхоза парткома секретарагара В. Г. Плотниковгара цо из дош къовстадаре гӀо дар.

Владимир Гаврилович ший йовзош деча кхиоки тӀа дӀаходора цхьадола хӀамаш. Собрани аьлча аргда цо, коммунисташа гӀеттадаьраш лоархӀаме а сихха къестаде а дезаш дешаш дар, аьнна.

— Уж къовстадаьза даргдац. Кхоена колхоза правлене дувйа деза цу дешаех. ДагадоххараргӀа аьлча, хӀанз хьалха увттаеш ли коммунисташа правленена хьалхашка лоархӀаме проблемаш.

О. МУРАТОВ.

—Тха беррига коммунисташ партийни поручени йолаш, шоай балха участкашка агитаторий политинформаторий декхараш кхоачашдеш ба, — аьлар «Назрановский» совхоза № 3 йолча бригада коммунисташ шоай отчетно-хоржамий собране вӀашагӀкхийттача доклад еш хиннача партгрупорга Бузуртанов Саварбика.

Баьккъа, докладашка а цуй тӀаккагӀа къамаьлеш даьча тракториста Пугоев Сепнава, агронома Мальсагов Малиса, отделене управляюще Оадоев Даудa кхоачам болаш хьагучаьлхар дикка дисараш, болх тоабара хӀана а пайда эцаза йола тороваш.

Цар чӀоагӀа хьаштдолаш дийцар коммунистий, коллективерча берригача къахьегамхой шоашта тӀедиллача парте муттӀарашна хьачуэвара даьхе а. Укх тӀеххьарча шин шера цхьанцаӀ саг тӀаккхийтавац царна. ХӀаьта балха тӀа а общественни вахаре а шоаш дикача сагӀоралыара дӀабовзийта бола кагий нах укхаза бовлаш ба. Цар тӀераш а яьхар собране.

Цу денош ялаташ чу- зара болабеннабар боахама механизаторащ. ХӀаьта себ-

ДИНЗА ДИСАРАШТА— ТЕРКО ТӀАЭЗАР

ХӀара бетта яхар саина шоай болх тоабара даькъе дагабалар духьа вӀашагӀбетталуш хиннаб укхазара партийцаш. Цар къестадаьл бӀаьсти ялаташ дӀадера, уж чуэцара кийчо яра, доакъар Ӏалашдара, дисциплиней бехктоаккхари чӀоагӀбара хьакъехьара дешаш.

Соахкара шу шоашта бернате хинналь, аьнна, ларгӀа йиш йолаш бе бригада къахьегамхой. Свекла йохкара лке шера задани 1983 шере а кхоачашъь яьккхай. ПлакагӀа доагӀачул дикка тӀех чуйнцад кхашкара кӀа — хӀара гектара тӀара 20 центнер.

— Вакъда, хьажкӀийн гидуаргйн хьувкъам дика ца хилар бахьан долаш соахна тӀадиса декхар дӀадаккхара чӀоагӀа къахьега дезаргда вай, — аьлар С. Бузуртанова. — Нагахьа саина, ялат гектара тӀара 26 центнер, хьажкӀаш — 40 центнер йоаккхаргъя, аьнна, вай тӀаийна социалистически декхараш кхоачашде вайна карагӀдаьале диъ шера беррига хьокхамех йола пятилетка заданеш кхоачашъь довла аьттув баргба вай. ХӀаьта хӀанз чуэцача кӀа хьувкъам лакха болга, хьажкӀашн гидуаргаш дика хьахиппилга шо хоаш ма дий. Долче, керттердар бериге хьувкъам цхьа буртиг тӀера ца боалийташи ший ханнахьен чуберзабелга вай хӀанз эттара сагатагӀа дола декхар да.

лача гӀулакхацара бехкто нахан лаихбе безаш хилара. Къьестта терко тӀаоаш дийцар дисциплинай порядока кхы чӀоагӀъе еза, ахаш. Партийни, профсоюзни организацешна даиц шоай балха юкъьмоттиге лоаттаде деза уж дешаш.

Иштта, къона трактористаш Меркоев Назири Хаштыров Хьамзурадн шоашта лоэр дика кхоачам ба, аьнна хеташ йола уйлаш мерта чу ессача санна хьувлаш бар. Бригадерча Торшхоев Сале а кхычар а чӀоагӀа бехк баьккхар царех, нагахьа саина иштта дӀахо а шоашта лела [illegible] лургба хеташ бале «укхаза болх бе моттиг яц» [illegible] човхабир. ТӀаккха хувцабелар кагий нах.

ХӀаьта а партийни влияни кхы а чӀоагӀъьиза яргьац, йоахар коммунисташа. Укх шера керда техника еннай бригадана. Из бахьан долаш культураша Ӏуная лоаттадеча, уж хӀанз чуэцача хана ду балхаш дикагӀа вӀаштӀехьдаьа йиш хилийтай. ХӀаьта а цхьацайолча служебаша шоай болх таламаста беш хилар бахьан долаш цхьа болтик яйша моттиг хилча 5 километр гаьна техника лехкаш цкъаза ваха везаш хул цхьаволча механизатора. Цу тайпара ийрча гӀулах кийсдела кӀаьда хулга дӀадаккха деза партгрупорга, яхаш дувцар собрале.

Мелла гойт партгруппас толамагӀбола механизаторан яьча дийнахьа а цул хьалхарча бийсана а догӀа делхара дельхъал тӀехьагӀа дӀадоладир уж балхаш. Иштта, чуйнна, сагота болх беш боахка нах шоай къахьегама дукхагӀа лоархӀам белга. Шоай хьаштий йоакхо елга лоаш бар. Автолавка ягӀац ала йиш йолаш дац тхо, йоахар цар. Из лехкаш вола Евлоев Хьажбийкар вай хьаеттача сахьегаргдола хӀама хилац цу чу. МоллагӀча тика чу йола гӀаьленаш, хий, конфеташ — на да цо даим дахьаш дола товар. ХӀаьта, совхоза администраце шоайна лоаттабеча кхачан раьза бар укхазара нах, со цига волаш кхашка къахьегаш боахкача механизаторий коашка Ӏойоассаергйолаш чах етта автомашинаш дӀа-юха хьехнеш вар совхоза директор Белов Мурад.

— Цкъала йоачан латтача хана массеза дийнахьа стане хьа а ухаш, цига хайра хӀама ца деш лелаш хул тхо. Цу денош культурин мероприятеш вӀаштӀехьъяхара партийни, профсоюзни организацеш оарцагӀъьяча баргахьа хургдар,—йоахар къамаьлаш деьчар. Кердаьккха еза бригада культстанера гойтара агитаци. Цу тайпара гӀулакхаш Ӏалашделга дӀадийхар бригадерча коммунисташа.

Бригада партгрупоргалла юха а Бузуртанов Саварбик хоржар.

С. МАЛСИГОВ.

ХЬИНАР АЙДЕШ

«Староргрознефть» управленена чуйсагӀача отделашта юкъе белгал а яьна, къахьегаш я цхьоалагӀча цеха «Хаян-Корта» оалаш йолча мехкдаьтта парка коллектив. Укх шера хьалхарча 6 бетта планал совгӀа 59,1 эзар тонн мехкдаьтта даьккхад цо, социалистически декхараш тӀаэцача хана шера доакха лаьрхӀар 40,4 эзар тонн мара йоацача. Мехкдаьтта цӀенадаь, лакхара сорт долаш дӀадахийтад.

Лакха я укхаза болх беча наьха къахьегама овсарле, кхоми хьурматн деш дӀаухийт рузкъа. Планал совгӀа йола продукци махкана аьккхарах баьнна пайда 2035 эзар сом ба.

Социалистически яхье хьалха латт коммунисташ-операторащ Атаршикеев Михаил, Ковешников Александр. Уж ба тӀема а къахьегама а ветеранаш. Царгара масал а эцаш, иштта хьинаре къахьегаш ба кагирхой а. Лакха хьоххамаш доах комсомольцаша Кузнецова Людмилас, Детистова Надеждас, кхычар.

Отчет ечa юкъа мехкдаьтта доадеш, технологически оборудовани сенъ латташ моттигаш хиннац укхаза.

Беррига а коммунисташ партийни декхараш тӀадехна а уж кхоачашдеш а хинаб.

Цунца цхьана, коллективе балха тӀа кхоачамбоацараш а хинад. Царех дийцар отчетни доклад яьча партгрупа секретара И. И. Поповзухинас, цренешка къамаьл даьча В. Абдламзова, М. Атаршикеева, кхычар. КӀеанга чакхдаьхад политденош иштта кӀезига йийшай саькердаме йола лекцеш, докладаш. ДоагӀача бесса партийни кулгалдаь дац комсомольски организацина.

«Хаян-Корта» мехкдаьтта парка коллективо беча балхах тийша дукха да. Управлене доаккхача мехкдаьттах духагӀдар укхаза обработка а яь, цӀенаеш дӀаухийт из чакхдоаккхача. ЧӀоагӀа лоархӀаме да на боля дикагӀа боргболаш, коллективе партийни влияни чӀоагӀъелга. Цох лаьца дийцар коммунисташа.

Коллективе бу политикокхетама болх, къахьегама дисциплина тоалрах лаьца соцаш тӀа а эцаш. чакхьялар собрани.

А. ТИЩЕНКО.

Пхи шу совгӀа ха я Грозерча «Нефтехимзапчасть» яхача заводе токарь-карусельщик волаш Хамурзиев Хьамзйта болх бу. Цу юкъа массехк сменашн говзал кораерзаьй Хьамзата. Из бахьан долаш моллагӀа балха операци сихел дикел чакхъьякха вӀаштӀехьдоал цун.

ХӀара сменин нормаш 120—125 процент кхоачашъеш дика болх бу Хамурзиева. ХӀаьта, ший опыт цо намаьрна дӀалу уллув къахьегача новкъостаща.

Хьамзата къахьегам белгалбоаккхаш завода администраце цунна ший йоаккхай сийлен грамоташ. ахчан премеш. Цун сурт хьалтеха доаля завода Сийлен улга тӀа.

СУРТА ТӀА: токарь-карусельщик Хь. Хамурзиев.

Н. ПЛИЕВА [illegible]

Дикачун лер йовц

«Малгобекнефть» НГДУ управлене дика йовзаш я Матрена Власовна Торий нефте латта бригада. Цо гӀулакх деш 58 кӀоарга-насоснин мехкдаьтта кӀеж етташ йолеш скважинаш я.

Къахьегам нийса вӀаштӀехьбаккхар бахьан долаш, мехкдаьтта даккхара технологи нийса лелаярах къахьегамен производственни дисциплина хила езача боаргие хиларах, дика толамаш доах цу бригада.

— Бригадин хьисапе тхо къахьега долададеро, — яхаш дувц Матрена Власовнас, — хӀараноагӀа хьежчох дог лазаш, коллективе сий хӀаранех тийша долга кхетадайташ болх байт. Сийлен хоастамаш къахьегамига хьежа хила деза хӀаране. — иштта я бригада деаиз.

Бригаде керттера кхетамча мастер ва. Цудухьа мехала алац Матрена Власовнийх шийца боля беча наха из иима хиина дӀаэттай, аьле. Цо уж Ӏомабу къахьегам дукха беза, балха тӀа лоархӀаме доацаш хӀама доацагах дӀехетабу.

Бригаде къахьегаш ба производства ветеранаш: Матиев Муса, Зинсвец Дмитрий, Ерохин Алексей, цар шоай йоккха балха опыт кӀаьнкашта дӀалу кагирхошта.

Йоккха опыт йолаш волдентир а М. Торе кулгалдер. Цудухьа цун бригада база тӀа вӀашагӀъеллай хьалхалатта опыта школа. ХӀанзале из школа яьккхай 50 саго.

Бригадо декхар тӀаийцад укх шера планал совгӀа 340 тонн мехкдаьтта даккха, из кхоачашдара къахьегама сесарле лакхъеш тиъаьннел совгӀа геолого-технически мероприятеш юкъейоалье дерхӀ. Социалистически яхьа «акрана» тӀа хьагойт хьалхааьннар малав, тӀехьаьусир малав. Арахец пентазет.

Къахьегамца да сага мраз, къахьегамо лу сага тkъамаш, оал вай. Из иштта долга гуш да Торий бригада толамашка хьежача.

35 шу — мезал я къахьегама биографи Торий Матренa Власовнай. 1949 шера Грознески мехкдаьтта техникуми йистеяьккхачул тӀехьагӀа ера из хӀанз ше болх беш йолча промысле къахьега. Геолог йолаш дӀайолелар Матрена Власовна. Цун эттара хьалха хинна хьехамча вар къахьегама ветеран, Социалистически Къахьегама Турпал Колесников Федор Львович. Цун бригада цар эттара хьалхарчарца Малгобекски НГДУ коммунистически къахьегама коллектива яха сий дола цӀи ялийтар.

Матрена Власовнайна дика кхa новкъостал дир промысла начальника, Социалистически Къахьегама Турпала Паун Мария Яковлевнас а. 1964 шера, Ф. Колесников пенсе вахачул тӀехьагӀа, цун бригадана керте оттайир Торий.

Цун балха дӀ геттара Ӏуйрайна дӀадолалу. Ший боахамга хьожаш чаккйоал Матрена Власовна. Цхьайола мехкдаьтта оборудовани тиша я. Цудухьа цаьаддаш цунга бӀаргнхаба беза, хӀара саго де дезар хьалхадаккха деза.

Хьинаре дакъа лоаш Матрена Власовнас общественни вахаре а. Из я промысла профсоюзни комитета председатель, бригада совета член, пропагандист. Даьлено лакха мах баьб цун балха Къахьегама Цӏеча Байракха ордени яларца.

ДӀадахача шера лелаьча социалистически яхьа итогех М. Торий бригадана еннай «Мехкдаьтта промышленностa дикагӀа йола бригада» яха сий дола цӀи. ВДНХ Сийлен улга тӀа а йоаккхаш, ДоагӀаш декна совгӀат да из!

А. ЛАДИК,
«Грознефть» объединене социалистически яхь вӀаштӀехьъяккхара йоза шинелер.

«Агитатора блокнота» аргӀанара номер

Нохч-ГӀалгӀай КПСС обкома агитаци пропаганди отдела «Агитатора блокнот» яхача журнала аргӀанара номер хьаьдаллу «Вайнара кӀе-маре юкъсиккхаьчаб» яхача редакционни статьяца. Цу тӀа дувц вай республике общественни хьайбашта доакъер кийчдар мишта вӀаштӀехьдаьккхад. Журнала оагӀош тӀа а иштта Наурски РАПО совета председателя Ф. Бородиева «Пайда баргболга хайча» яха статья.

«Къахьегарга хьежна хул сийле а хоастам а» яхача рубрикана кӀалха непатела я Н. Ефимова «Мамет-Хажеца вӀашагӀкхетар» яха корреспонденци.

ПхелагӀча августа вай мехка деадергда машиннаькъахочун Ди. Мишта пакъаболх грозненски машиншыъахой шоай профессиональни цӀейна дувц республика заслуженния экономиста Н. Куди[illegible].

«Низа, къонала, хозала цӀей» — иштта цӀи йолаш я НГӀАССР Министрий Советерча физически культурел спортей председатела заместителя А. Гучагова корреспонденци.

Журнала номер тӀа кепатеха я ЧИГПИ марксизма-ленинизма кафедра заведующе Г. Голева «Комплексни подход» яха статья.

Исторически Ӏилмай кандидат йолча М. Каратаевас ший «ТӀема Сийлен ордений кизза кавалер» яхача корреспонденце тӀа дӀайха дош аьннад Сийлахь - боккхача Даймехка тӀема доакъошхочох Н. М. Дудинах.

Р. ЗОЛОТАРЕВА.

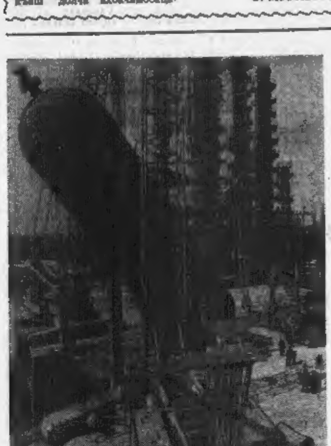

АЗЕРБАЙДЖАНСКИ ССР. Владимир Ильич цӀерагӀча Ново-Бакински мехкдаьтта доаккха заводе реконструкци еш латт. ХӀаьзехьа а кердаьнахай каталитически крекинга комплекс. Цо торолургъя завода шера алараш тонн бензин дукхагӀа арахеца. ЛаккагӀа хургъя цун дикал а. Ерриге а автоматизированни йолча производстве къьестта чӀоагӀа цӀенъю мехкдаьтта отходаш. яганза йиса газ юха пешнашка дӀачуйоахийт.

Цул совгӀа, заводе хьаль еш латт шера эзараш тонн электродни кокс тергйола комплекс. Из боаз бе йоладургъя пятилетка чакхйоалаш.

СУРТА ТӀА: электродни кокс арайоахаш хургйола комплекс.

О. ЛИТВИНА сурт.
ТАСС фотохроника.

Дешари кхетам балари

Заводе Ӏомалу школьникаш

МоллагӀа къахьегам лархӀа а беза а бераш Ӏомадар керттера декхараш да укх московски предприятеа. Вай никка эттара хьалхарча, «Чайка» яхача школьни опытно-экспериментальни завода тхьо шу хьалха Валентин Федорович Карманов директор хилар цхьа бахьан доацаш дацар. Из ший гӀулах дика хоаш вола кулгалхо хиннa Ӏен, из профессиональни юрист а педагог а ва.

«Чайка» йоалай школьникаш къахьега Ӏомабеш завода хьалашка хьалкхебар вел совле йолаш да практикица тахкар духьа. Производственни процесса юкъеэзай уж, боккхийчарца цхьана болх байт царга, бокъонца йола продукци тергйолаш. ХӀаьта а уж хьалкхебара керттердар да уж къахьегам беза Ӏомабар, царна шоай кхы-торо довзийтар шоаш малаш ба хайтар.

Иштта а вешта а школьникашна заводе йоаккха ха ехьа лиххац, из вайдане я царна а пачтахьалкхенна а. Миштад из? Цунах лаьца я АПН корреспондента ПЫЛАЕВ Владимира репортаж.

Метрора «Чайке» дӀа мишта хила веза сона хьахийта йола йиӀиг а цу заводе болх беш хиннаяр. Новкъа тха хьамаьл тоссаделар. Со цецваьккхар цо аьнначо: «Сона-м цхьаккха а пайда яц «Чайке» беча балхо. Сона санъердаме бац из. Зехьа ха йоалга да из».

— Цу итталгӀча класcерча йиӀиго дувцар море хезадий шоана кхьча шоай болх беча дешархошкара? — хаьттар аз, се заводе къахкачача, «Чайка» директора заместитель волча Леонид Иванович Рогалага.

— Хеиа, дукхаза а. Бакъда, хӀара школьнаша заводера бола безалургба, аьнна, хета дезац. ХӀаьта а 8—10-гӀча классашка дешар багӀача школьникашна кӀира цхьан дийнахьа (9 сахьат дийлча дева 14 сахьат даллаца) тхо доахча воалкха ха, бокъардар аьлча, къахьегама урокаш я — цар школьни программах хила езаш йола. Бакъдар аьлча, «Чайкера» болха да чӀоагӀа эргаш да школерча къахьегама урокел, нажа из вай тӀехьагӀа дувцаргда...

ХӀаьта хьох кхийтта хиннача итталгӀча классерча дешархочо-йиӀиго дийцар, хала хете а, субъективни меттел, объективни а бахьанаш долаш да. Производительни къахьегамца школьникаш хьалкхебар 8-ча, 9-ча классашкара ца а доладеш, цар 15—16 шераш деьннача хана, дукха а хьалхагӀара хьадоладе дезар — цар 9—10 шераш дальча деза. Хоаш ма дий, цу ханнара хьадоладича саг хьалкхевар. Къьестта производственни къахьегамца, цо дукха пайдане йола оамалаш Ӏоалаеш хилар.

«Лакхерча классашка дешар багӀераш — шоаш хургбараш хинна кагий нах ба», — иштта лоархӀ педагогаа. «Лакхерча классашка деша багӀараш — уж-м хӀанз а бераш да», — иштта хет боахамхоштех юристашта. ТӀаккха тха завод массаза саина опытно-экспериментальни хул, цул экспериментa... 20 шу дале а. Бакъдар аьлча, из-м ду тхоах дукха, тайп - тайпарча республикашкара опыт вӀаэца педагогий делегацеш а ух, цхьаболчарна оаха школьни цехаш вӀашагӀйоххка новкъосталаш а ду. Школьни реформа кхоачашъяр дӀадоладелча дукхачарна накъалргья, аьнна, хет сона тхоай «Чайка» опыт.

— Фу аргало йолаш я шун завод?

— Укхаза школьникий къахьегам производительни ба 100 процент. «Чайке» школьникаш боккхагӀчар лер де гӀертац, цар шоашта булуш бола болх хьабу. бокъонца эшаш бола болх: продукци арайоах, завода пайда бу. Масса а шера «Чайка» заказчикашта пхи миллион микроэлектродвигателаш а кхыйола продукци а дӀайоахийт.

Заводе болх беш 26 юкъерча школашкара 4000 дешархои 350 боккхийбераш ба. 16—18 сагах латташ я берий бригадаш.

ДоккхагӀча даькъе пайда хур электромеханически изделеш хьеиш йола цех я. Укхаза хьеш волча микроэлектродвигателашка болх беш я тайп-тайпара, берий конструкторгаш, техникаш, машинаш, кемаш... Цхьаькха йоккха цех радиотехнически изделеш хьаеш я. Цо арайоахих шера 50000 «радиоконструктор» — болалуш болча радиоезарашта лаьрхӀа йола оттадий гуллам. ХӀамаш тегача цехе йиӀигаша баракъаш ду техникашта. ХӀаьта типографе школьникаша непаетт тайп-тайпара бланкаш, афишаш, иштта кхы дӀахо а — предприятей организацейи заказашка хьежна. Автодела хабинет а я тха, цига бераш Ӏомалу автомобилаш лелае.

«Чайке» школьникаша 7 специальностах болх бу — слесарь-сборщик (механосборочни радиосборочни балхий), намотчик, швея-мотористка, переплетчик-брошюровщик, хепаттача машиний наладчик, кулгашца набор ю наборщик, заводе болх беча боккхийчар шлифовальщик, термически, гальванически хьисапе оттадаш тоаьо, чоалханерча станокаш тӀех езачи прессаш тӀех механически операцеш ю.

— Фу башхалонаш йолаш я производственни цикл, нагахьа санна вай хьаэце, аьхки кхаь беттан Ӏай шин кӀира бераш каникулех хулий хилар?

— Завод дӀаяьоалац школьникаш каникулашка болча хана. Планово - производственни отдела селоканашна хьекхи нийсъю подставкай объем. Цул совгӀа, массе а шера ахкан каникулаш долча хана заводе цхьай безам хилар бах болх беш 100 гертта школьник хул. Дикъ-дикъ сахьата болх бу цар массе а хийнахьа.

— Юха а, воаш лакхе йиӀица, сох ихийтта хиила йиӀиг хьаэцаргья вай. Хьона хетий, шеволча школьники укхазе электромоторий намотчикаш болаш техникашта кочамаш тегашн балхаш де безам богӀа, аьнна?

— Хетац, цун бахьанаш вай дийца а дийцал: хьалхардар да къахьегамца кхетам балар шкоде «тӀехьа» дӀадоладеш хилар; шоллагӀдар — берий естественни йола симпатеши антипатеши. КхоалагӀа дола бахьан: цхьаькха а школьни заводо яла йиш яц школьникашта царна езаш йола професси. Вешта, из хӀа-м тха уйла а хиннаяц.

Дицде йиш яц, «Чайка» промышленни предприяти я. Заказчикашта тайп - тайпара, бакъда, къьестта йола продукци лоаттаю. Цхьа-цха цу даьлча ше малагӀа професси хоржаргья уйла е езаш воло школьник бакъахьа ва. Укхаза, масала, «дийна» завод яхар фуй хьежача.

Тхо долча болх беш йоаккхача юкъагӀа берана кхетаду шоашта дезараш де мог гараша цаӀаш доацилга. 10 класс яьккхачул тӀехьагӀа шоай хьаштдолча деша бегӀа а балха отта а мукъа ба уж. Бакъда, со теш, «Чайке» балхаш даьча кагийча нахан ваххараштех дикагӀа ховреда шоашта «дезар» фуд а, шоашта «де могар» фуд а. БӀерга ца гуш хила йиш яц вай, кагирхошта юкъа кагий наха мехкарийн кийслулга социальни иждивенчества психологи йолаш. Пачхьалкхено деша а дешийтад, балха а оттадергда, гӀо а дергда, яхаш. ХӀаьта дезалера иждивенчество-м юаца а мича эш, эттара хьалха диййи воанойн корта лоош йола...

Леонид Иванович Рогала кабинете къамаьл хинначул тӀехьагӀа радиотехнически цехе вахар со. Бераш дукха шоай балхашта тӀера а ца доахаш, аз дийхар царгара цхьан хаттара жоп далар:

—Фу ду заводе деча балхаша шун хургйоача професешта?

Геннадий Платов (9-гӀа класс, 16 шу): «Аз хӀанз а уйла яьац, школа йистеяьккхачул тӀехьагӀа, се мича гӀорга. Дукха деза сона радиоконструировани. ЦӀагӀа а вӀашагӀъехк аз транзистораш, бакъда, кӀездига чоалханегӀа яраш. Сайна ца ховр заводе ха гӀерт со — бераша а мастерашка а. Укхаза-м дукха хӀама Ӏомадо йиш я».

Александр Помидаев (9-гӀа класс, 16 шу): «Са безам ба истории е философ хила. Заводо сона сабар Ӏомадаьд. Цул совгӀа, масала, транзистор ечача — из тоае а ховргда сона хӀанз».

Дмитрий Заворотный (10-гӀа класс, 17 шу): «Инженер хила безам ба са. «Чайке» аз Ӏомадаь цхьацца радиотехникех дола хӀамаш наггахьа мег сона тӀехьагӀа».

(АПН).

Нохч - ГIалгIай автотранспортни управленена чуйоагIача ПАП-1 дикагIа болча водителех лоархIаш ва Эльмурзаев Салаудин. Цо лелаеш йола автобус массане а дикача техническа хьале хул. Пассажираш дIа-хьа кхуьлара хIара бетта план массане а кхоачашъеш хьаоагIарех ва Салаудин.

ДIадахача ялх бетта йоллача балха итогех шийн бригадерча итт водителa юкъе дукхагIа доатора - смазочни материалаш кхоарах ахчан преми еннай Эльмурзаевна.

Коллектива юкъарча вахаре хьинаре дакъа лоацаш хьаоагIа Салаудин. Из ва новкъостий суда член.

СУРТА ТIА: водитель Эльмурзаев Салаудин.

Дж. ТОХТАРОВА сурт.

ДИКАЧА НАХАХ

СИЙ ДОЛА НИКЪ

Шоай балхах тIехдика кхеташ, хьалхашка латта декхараш массала а цIена кхоачашдеш бола производственникаш, башха-дика организатораш кIезига бац «Грознефтегаз» яхача мехкдаьттагазови управлене. Цар цIераш йоахача хана эггара хьалхарчарца хьоахаву «Гойт - Корт» яхача компрессорни станце кулгалхо, коммунист Н. В. Лихоманов.

Болхлой къахьегам, царна юкъера социалистически яхь ма хетта дика вIаштIехьаьккха хоаш, пачхьалкхен плани тIайийла декхараш толаме кхоачашдара тIалатта бехктохам боккха хилар кхеташ, болхлой вIашкаоала а царга болх хьабейта а хоаш саг ва Николай Васильевич, — оал цучах предприяте из вовзаш мел болча болхлоша. Из дикха тешал ла къаьстта кулгалхочоа.

Цхьашерa хьахинна вац цунах башха-дика организатори кулгалхой хилар. Цун балха тIа керттера низ а хинна дIаэттай дукхача шерашка хьаьнала къахьегаш цо Iоаьь йоккха опыт, болх цунна кIоаргга бовзаш хилар. Цу новкъа из ваьккхараш, мехкдаьттахочун гоавал ваалийтараш ба къахьегама ветеранаш, цеха начальник Кораблин Владимир, операторaш Гудков Иван, Резников Алексей, Червяков Иван, кхыбараш. ХIанз ше дIахьош болча нийсача новкъа ваьккхача цу хьехамчашта чIоагIа баркал яташ ва из.

Николай Васильевич управлене дикагIа лоархIаш вола нагирхой хьехамча ва. Укх тIеххьарча пхе шера цо Iоме а баь, балха тIа дIанна хайоалаш къаьхьегаш ва 30 машинист, оператор, технологически оборудованена ремонт еш бола слесараш, кхыбараш. Из керта латтача компрессорни станце нагахьа болхло вац цо балха гоазал ца Iомаеш. Къонахчарна шийн опыт йовзийт, царна юкъе дукха кхетама болх бу.

Атта хиннабац Николай Васильевича къахьегама никъ. Грозненски мехкдаьтта техникум чакх а яьккха, хIанечул тхьаьх шу хьалха технологически установка оператор а волаш болх бе волавелар из. Шийн профессе кIоаргагIа йоалара хьинар кхо ва дезаш вола Николай Васильевич управлене кулгалхойи ца зуьш висавзар. Из хьожаву абсорбционни установка инженералла - технологалла. Укхаза гучадаьлар башха - дика новатор из хилар а. Из хилар технологически установкана реконструкци еча, газови бензин арахецара йола технологи тоеча, сероочистка установка хьал а яь, болх бе дIайолайолийтача дакъа лоацаш. Цига гучаьлар балха тIара цун дикагIйола уйлаш. Цудухьа 1971 шера из хьожаву цхьоалагIча пехе воккхагIвола механикалла. ТIейна тIадилла молдагIдола декхар цIенеи дизаеи кхоачашдеш хиларах мехкдаьтта тIоанашка газ чуахийтара йола керда комплекс — компрессорни станци хьалъеча технологера инженералла хьожаву Николай Васильевич.

Дукха специалисташ кийсбелар укхаза цу декхарех из лоархIавергвац яхаш, цу гIулакха ваьа боацаш а. Цхьабакъда, Лихоманов боабаза шийх бенна тешам. Хьалхашка латташ дола декхараш цIена кхоачашдеш чакхвоьлар из. Цудухьа шу доаллашехьа компрессорни станце начальникалла воххийт Лихоманов. Лоацача хана керда объект болх бе йолаялийтар. ХIаранегара доггIаш дар цIенхаштта хьадех цо, творчески къахьегаш гIертараш хьал а лоац, царна гIо-новкъостал а ду. Коллектива кулгалхочо тIагIерта къовсам лоаттабу къахьегамен производственни дисциплина чIоагIъяра, кхом берах хьурмат дараи тIехье. Уж дерригa гIулакхаш цо чакхдоах къахьегама ветеранашца дага а буллаш, цар новкъосталца. Цудухьа управленерча ерригача участкашта юкъе яржача социалистически яхье даим хьалха латташ хьайоагIа цун коллектив.

Компрессорни станце кулгалхо ше хилара терра, даим керда дар лохаш хул из. Юххьанца станци болх бе йолаеннача хана духхьашха цун инициативах компрессорни агрегаташна юкъейоалайир компрессора балха тIа аварии ца хилийтара йола электронни система. Цудухьа хьалхарчул 40-зза дукхагIа болх бу компрессорни станце авареш ца хулийташ. ДIадахача шера коллектива балха тIа чIоагIа хала гIулакх нийсделар. Цилиндраш еха а еха, запасной ираш ца хиларах компрессорни станци болх ца беш саца езаш гIулакх эттар. Н. В. Лихоманов керте латтача рационализаторашца еннача предложенех хьовзам ца хулаш дIабахар болх.

Иштта кердадараш балха юкъекхуллаш по тийна рационализаторски предложенеш дукха я. Духхьал цхьайттaлагIча пятилетка шерашка по кийч а яь, балха юкъейоалаяьй газ, электрически йоахален энерги кхоара тIаерзаь 40 рационализаторски предложени. Цар пачхьалкхена баь пайда бIаь эзар соагIа сом ба.

Шийн декхараш цIена кхоачашдеча сага сий массала а даккха хиннад вай мехка. ЦхьайттaлагIча пятилетка задани ханал хьалхе кхоачашьяра доаттабеча къовсаме башха - дика толамаш дахарах соахка СССР ВДНХ Сийлен улга тIа дIаязъяьй цун цIи бронзови медаль а луш. Дийтта шу дизад коммунистически къахьегама ударник яха сийлен цIи цо лелаю. Нохч - ГIалгIай АССР заслуженни рационализатор ва Николай Васильевич, цкъа санна дуккхаза а тийнай цунна «Социалистически яхье котаьннарьяха» сийлен знакаши СССР мехкдаьтта промышленноста Министерства сийлен грамоташи.

Б. КОСТОЕВ.

Письмо лерогIа

КIайдар кIай хила деза

РЕДАКЦЕ дейтача кехата тIа Мурадов Мовло язду:

«1983 шера [illegible] бетта денз Малгобекски района СССР Конституце цIерагIча совхоза гараже заведующи волаш болх бьоь ц. Со балха тIе [illegible] Костоев Азметгирин керта а делаш, шоай цIегIа машинаш дIоуттаеш хиннв шоферашь дуьнеь бьнар сона. А. Костоева вастгIаста прогулаш йора. Цунца дуьцарех хIама ца хилар. Къычар санна медкомиссера справка хьаьхьаш а ющар. Цудуьна 1983 шера 20 февралехь А. К. Костоев балха тIе ма еутаьа, аьнна приказ теха совхоза директора Э. Идрисова.

Укх шера бIаьстн тIа совхоза дIатехар «Алханчуртскийчек». Цул тIаьхьагIа, бехк а боацаш, ше балха тIа ца витарах дагIо алеш дIадезаш профкоме заявлени язйир А. Костоева. Со а СССР Конституце цIерагIча совхоза болх бьаьа нахах а саг тIаьоаццаьна, 1984 шера 19 апреле профкома заседане сецаьн бьаь укх шера 20 февралера денз 14 марта кхачачалца болх ца беш ца лаьхкача хана доагIа алапи са чотагIа А. Костоева дIадуьда аьнна. ЗаконагIа дьа хIама дий кIа!»

ЦУ ХАТТАРА жоп далар лехьа белгалдаьккха безам бар са цхьа хIама: СССР Конституце цIерагIча совхоза директор хиннача Э. Идрисова а, заегара М. Мурадова а цхьа гIалат даьйтад — дорий кьохат доацаш а А. Костоев шофераллера дIатIеетта. «Дукха дезал ба цун, цудухьа цох къахьийтар тхона», йоах церех цхьанне. Цхьабакъда, моллагIча тайпара толхадьа а закон толхадича вар йоацаш дисац. Гоплаьрчарга къовсталле ба влийта а ца гIертеш, цу хана законагIа доагIар цар принципиально хьадийта дала е, тахан редакцегара новкъостал деха дезаш хургвацар Мурадов Мовли...

Из хIанз тоалургдолаш дац. Цудухьа из дита а дита, ше машина тIа IотIахоевнча А. Костоева фу дир повяргда вай. Нахьа Iеьдалаьгlа хинне, хьалхагIа ше бьечулла дикагIа болх бе хьийна везар из. ТIаккха цо фу дир? Дисциплина телхаь, коьгйаргa гIулакх хилча машина цIегIа дIауттаь хьалар.

1983 шера 19 августе № 35 йола приказ техар СССР Конституце цIерагIча совхоза директора Э. Идрисова. Цу тIа йоах:

«Машинаш бийсан шоайх латта езача дIаюттаь, аьна теха приказ кхоачаш ца деш, водитель Костоев Азматгирей сагата хьатта хIама а доацаш, 18 августа бийсан ший гIулакхашта лелаьй ЧИТ 27-25 автомашина. Из бехьан доалаш Iуйренне 19 августе болхлой дIабнга йиш йоацаш езар из».

Из хIама дарах водитель алапи кIезигагIа долча балхе хьожаве, аьнна приказ тохар директора.

1983 шера 20 сентябре СССР Конституце цIерагIча совхоза профкома председателага М. Чапановайга заявлени язьа А. Костоева ше хьалха хиннача балха юхагIаватийтар а 19 августера денз 20 сентябре кхачачанца балха воацаш хиннача юкъа доагIа алапи хьадалар а дехаш.

1983 шера 25 сентябре хиннача профсоюзни комитета заседане йийцай из. ЛадугIаргда вай цига дийцачунга.

А. Шадиев — совхоза корттера инженер:

«19 августе А. К. Костоева бехкагIа болхлой кхай тIа дIа ца бугаш битаб. Бийсан 18 августа автомашина гараже дIа а ца оттаеш, шой гIулакха лелаьй цо».

Л. Султыгова — совхоза болхло:

«А. К. Костоев автомашина гараже дIа ца оттаяра бехке ва. Заседани хилалаьа администрацена тьалхашка бехказа вала аьннадар вз цунга. Бакъда, из де тугаш вац А. Костоев».

М. Картоев — водитель:

«А. Костоева машина тормозаш ца хилар бахьда, хIаьта а 18 августа сарахьа из гараже дIаоттаьаьц цо».

М. Белиев — къахьегама къовсамашта йолча комиссе председатель:

«Бехк боагIаш бьаь хьона. Хьо бехке хилар мунIарел де хIана тигац Iа! Хьо ма ойл машина гараже дIа ца оттаьяр, шоллагIча дийнахьа Iуйрийна болхлой вахта юкъагIъаьккхар. ХIаьта совхоз бIарччэ хьийцача, водителий дисциплина во я».

ХIара дийнахьа А. Костоевна уллуа болх беча новкъосташа юхьдуьхьал цунга дIаьвннар кхочам болаш да из бехке хилар кхетадаре.

ХIаьта а бекъдолаш доп хIама дизза дIачакхдаккха, дисциплина телхаеращца, пачхьалкхан машинаш шоай гIулакхашта лелараца мешор хургбоацияга массанена дIаявайта хьанайчол а принципиальность а тохар профкома заседане хиннарий. Цунга хьалха бар цар тIаийца соцам а: А. Костоева хала материальни кьве хилар, цу тайпара хIама кхы ца де цо дош далар теркал а деш, (из бахье ва але тигадац цо, новкъостаьша гоштдар а дийхадац) тIаIар дара за лоацьелга, дезалда совхоза директорга.

КертагIа ца деьнхача далац тахан шоаш къаьстаме болга дIахайтар заседане хиннараша а (локха ма аллара, хьагагIа из даьдар директора а заегара а), амма цар из дийзар шоай чотагIа. ХIаьта совхоза чотагIа къаьстаме хила хала мичад...

ДУККХАЧА хIаманне дуьцIаоахкх цу дерригене. ДоагIар хIаранагара хьа ца дийхача, цох доакха гIулакхаш теркал а ца деш, гIалат далийтар чIоагIа дезке ваьннав а ца даьча вочe хIаьмах цунна кайра хIама хетац хьаме а ца хьожаш, массанеца — производствах дог лазачунца, шийна бола эттув мара ца лехачунца — цхьатерра гIулакхаш леладеча коллектива порядок а дисциплина а хургьац а цIакхи хала йиш а ц.

Дагадоххарах аргда вай: нахa дика хетар хилча лоIам зулоа, къаьстаме хила хоаш ба советски нах. Цу хана цар къардац хьо гаргара саг а воацо ца хилар, хьо малагIча къамах ва. Хетаргахьа, цул хозагIа а цIенагIа оамал атта кораьоагIаргьяц. Из йоалаш хила веза хIора кулгалхо, партийни болхло, вай массавар. Нахаца нийсхо лелаяр, эшабехк лорадар, дог-уйла цIена хилар, шийна тIадилла дехар, доаца бахьанаш а ца лехаш, кхоачаддар — моллагIчун сий доахкаш дола хIама да. Цхьабакъда, юхагIехьешкахьа гIертараща, шийна долчун мара бола боацараща, коллектив сий лорадар сагота боацараща, бехктохам хилагва фуд ца хоаараща цхьанкха маьаар бац вай. Нагахьа из ницта ца хилча коллектив уналцIена дIа йиш яц.

Iоьхадола а, совхоза кулгалхой порядок оттаь, шоферий дисциплина чIоагIъе бола рах хIама хиланзар. Вай лехха дийцане № 35 йолча приказа тIа юридически гIалат а долаз, протест йир Малгобекски горпрокуратура.

Кулгалхочун цIерагIа хьаь объяснительни ца хиларах, нагахьа ший гIулакхашта лелархарах оттаь акт ца хиларах, кIезигагIа алапи доагIеча магIича балха тIа А. Костоев хьожаьеа болгал ца декхарал из приказ дIадаккха, болх ца беш хьехача хана цунна алапи дала декхарийла вац кьохат яздир «Чеченоингушнефтьобъединене» начальника декхарий кхоачашдеш хиннача М. А. Лукьянова совхоза новбьеь бетта.

ДIадувца а хьадуеца а, кулгалхочо тохаш дола приказ юридически бегIоракьаре декъза цхьанкха гIалат доацаш хила деза. Из шеко йоацаш да! Цхьабакъда, шеко йоацаш да цхьаькха а: нагахьа санна из доагIаш тала дале, нагахьа санна моллагIчоа а бехь бехк боагIаш баьбале а, приказ бола тоабара тIадерзадаь дале формальни гIалаташ а ца лехаш, из нийса вIаштIехьдаккхара гIо де дезар тIаьхьокхам лоаттабеча органе. Из хIама «Чеченоингушнефть» объединене кулгалхоша а цун юридически служба а дьадаларе кьычар безам боагIаргбецар дисциплина телхаь, Iеьдалв машинаш шоай доалахьаре вордаш свине хехка. Бахьан атта да, дош кIоарта телха, далчун дух тIа вала, нийсхо чаккхъикха дукха а хаьагIа да...

ХIАНЗ хьоттIахальчой редакце кьохат яздьеча Мурадов Мовло хаттара жоп дала деза ха. ХIаьта из цхьа тайпара хала йиш йолаш а дац. Укх шера 14 апреле «Алханчуртский» совхоза профкома заседане йир Нохч-ГIалгIай АССР прокуратура общи надзора отдела прокурора Русак Людмила Николаевнас хьачох, зорцахьа, законагIа цьахкха дине а а йиш боаза решени я.

Цига-дале, хьаьмагIа къахьегама къовсамашта йолча комиссе дувца дезар из дош. ШоагIа-дале, нагахьа санна А. Костоев бакъвене, болх ца беш ца лаьхкача хана доагIа алапи совхоза чотагIа дIадала дезар. ХIаьта М. Мурадова бехкагIа из хиннадале суде гIалла из аьче цунгара лехадиза доагIар тIаьхха.

ЗаконагIа хила дезар иштта да. Бакъда, юхьенца дена эттув болаш хьаьвоагIача А. Костоева эттув укхаза а бозавзар. ХIанзалца буеце ца веза соцам тIаийцар «Алханчуртский» совхоза профкома заседане 1984 шера 20 февралe денз 14 марта кхачачалца А. К. Костоева болх ца беш лаьхкача хана доагIа алапи Мурадов Мовло чотагIа дIалуда, аьнна. КIира далалехьа из аьча Костоевна дIале, аьнна приказ техар совхоза директора М. Чуликова. ДIа а делар!

Хьажал цо, хIанз цох фу хул. Болх хоабе, къахьегама дисциплина чIоагIъе гIийрта материальни за дехь ца аутаь, нахa хьалхашка морально а кIерча ваьккхаь, цхьанна хIаманна бехке воацаше. ХIаьта А. Костоев «спрвча дын» тIа а ховеь сий деш чакхваьхар...

Из хIаме деча хана фу дага хиннад-хьогI совхоза профсоюзни комитета председатела, совхоза директора, парткома секретара? Уйла яь йий-техи цар: из дерригa а юрта гуш хиларе? Наха фу моттаргда цох аьнна дагадеза дий-хьогI царна? Къаьхета кулг ядде санна атта мичад коллектив кхоттаь, боалама хьалхашка латта декхараш кхоачашдара из оарцаIахъза. Из миштa да лораIъхьогI кIайдар а Iаьржадар а шоайла вIаший къоастаде ца лоараша. Вай дуцар-м Мурадовна доагIа аьча хьацалье дIададарах тIома мича Iа. Цул а боккагIа лоархIам болаш дукха хIамаш ма дий: нийсхо лелаяр, коллективерча моральни хьала йовхо яр, барт чIоагIбар.

...Сона хьалхашка улл профкома заседане № 2 йолча протокола тIаьра хьалхдьар. Дуьхьал аргда вай, тамашийна документ да из! Вай хана оттадаьд ала хала а долаш. Цу тIа яхача, заседане итт саг хиннав. Ше бакъвеш къамьал дьаьд А. Костоева, из хьалхаьцар Беков Салмана, хIаьта И. Кононенкос аьннад ше бахке велаьдь заседане хьа ца воагIаш Iийначов тараза Мурадов Мовли, цун чотагIа дIадала деза (бераал хилде Кононенкона: ца хьы вогIа дар аьннадалара а чIоагIдарг ма дарий профкома!) Костоевна доагIа аьча. Мишта вот шоана, керта болаш дий хьалхьа?

Мурадов Мовле дейтача кьохата тIа дуцар къоастаде шоаза совхоза хила йийзар са. Юххьанца со вахача профком гIалатьехьне хиларе мунIарал дош вар цун председатель А. Аушев. Профкомо решени дьнуя тIаьхьагIа мара приказ тохадац аз, аьлар совхоза директора.

Цa хоаш нийсделла хIама лоархIаргдац вай цох, оамаш шоай гIалат нийсдалаш аьнна дIахьере се. Из тоадаре шийна цхьа кIира далар дийхар Аушева.

Цул тIаьхьагIа бутт баьлча а ницкъ йоаллаш ваьцар профкома председатель. Кхы цхьаькха денна хадела тIаьи а редакце телефон тоха вIаштIехьдалаза цун...

Со шолагIа ваьхкача А. Костоев бакъвеш бIарчча цIов кьаьлаш а кийчдаьа вегIаш вар коммунист Аушев. ВIаши тара дацар хьалхагIа ца дийцари хIанз дуьцарн.

— Са-м дац цун де хIама, решени цхьа тIаийца ма эвнайий, — аьлар цо.

— ХьалхагIа вай дийцар?

— Соне хатаргахьа, цана из решени нийса я.

— Мичахьа дIаладь де цо? — хатт аз.

— Справочника тIа.

ТIаккха справочни хьаьиста волаваьлар из. Доацаш пердоагIаргдий?

— Профкома кхыйола решени тIазща приказ тохе хала дац, — аьлар совхоза директора.

— Сона хIама кац, — бегнаха аьлар парткома секретарь нов. Течиев.

ТIаккха Мурадов Мовле фу де деза (Костоев къахетам беш хьа ма воагIий)? Мала кораввагIаргва цунга бакъа бала юхатоза! Из а мичча шуршйла лувчаш, цун а йа дий цIа дизза берах...

Малав Мурадов Мовли, мича изача гIийртаз из? Фуд ца дар? Дисциплина во йолча коллективе, хIаравар шийна лайдена дар а ший безам бар а де Iемача моттига порядок оттае гIертар, доагIаш дар цIенхаштта хьадехаш вар дукха везаш хилац. Царна шеьра хов из бакъволга, цо дIадехар нийса долга. Цудуьна бIаргa вза хIама санна ноакъа зул из атта лела Iемачарна. Гараже дисциплина чIоагIъе, машинаш шофераша цIагIа дIауттаеьлга дезке волаваьча цу тайпарча хьале иракъонзвар Мурадова.

— Бакъдар вай дуьцa, — аьлар Ново - Редантски юрта Совета председателa Лазовая Инна Васильевнас, — района нагахьча совхоза мара йоаца порядок оттайр цо шо заведующий хиннача гараже. — ХIаьта М. Мурадовa бахьар боккха бале а ба.

Малав кIайдар кIай де а Iаьржадар Iаьржа де а аргдар! «Алханчуртский» совхоза из ала лаьрIа саг воациега гуш ма дий...

М. ХАМХОЕВ,
тхо спец. корр.

ДОАЗОЛ ДЕХЬАРА

ДУНЕ ЦХЬАН КIИРАГIА

ЙОХАРГЙОАЦА СОЮЗ

Социалистически содружество йохаргйоацаш цхьоагIо йолаш кхоттеннен хилара хьале дездир Халкъа Польша 40 шу дизар. Варшаве хиннача торжествашка хиннай вежарашка долча мехкашкара делегацеш. Советски делегацена керте латташ вар КПСС ЦК Политбюро член, СССР Министрий Совета Председатель Н. А. Тихонов. Польшена тIеххьа халкъа Iаьдал этта 40 шу дизар дездергда социалистически содружества кхьча мехкаша а, хIаьта хьатIадоагIача шера ма торжественно дездергда вай юкъера цIей — дуне дегIадара берригача болама Iалаьмате чIоагIа воздействи а еш фашизм еш а еш сийлаьйоккха Котало яьккха 40 шу дизар.

Фашизми японски милитаризм йохаьчул тIехьагIа Европан Азен дукхача мехкий халкъаца ихача халкъа - демократически социалистически революцеша цу халкъашта йиза социальни национальни паргIато Iалашъяй. Мах баь паргIоацаш боккха исторически лоархIам болаш хIама да из. Дукха йоккха йоацача юкъа социализм чIоагIъеннай, дуккхача мехкашка, цар халкъий дулхахе цIехи дола хIама хиний, хIанзарча хана боккха низ хинна дIаэттай.

Цу содружестве йиза бокъо а йолаш лоархIаме член а хинна латт Польски Халкъа Республика а. Цхьан йоахала хана Польше дикка йоккха социальни коталонаш яьхай: хьабе болх боацаш нах хилар дIадаьккхад, дешар, Iилма, уналцIено, къаман культура лакхача боарам тIа йоалаш айеннай. Польшах индустриально дегIаена социалистически пачхьалкхе хиннай.

Из дерриге а польски халкъага кхьачад дукха халонаш лайначул тIехьагIа. Цкъа санна дукхаза а гIийртай империализм Польше социализм кIийле толхае, социалистически дегIаахара духьале е, из тIехьашкахьа юхалостае. ТIеххьарча шерашкарча событеша къаьгга хьахьйх из де гIерташ ВIашагIкхийтта Штаташи НАТО кхьолла мехкаши цхьаккха а хIама бе ца хеташ хилар. Цар шерра экономически «санкцеш» уттаю, цхьаккха а хIамах эхь ца хеташ идеологически агресси лелаю, массе а тайпара социализм бIехье гIерт, социалистически строя лард толхае, цун тешамеча доттагIехи союзниехи из хоадае гIерт.

Классови моастагIчоа духьала лоаттабеча къовсаме ше цхьаь яц Польша. Цо ларде аьшаб социалистически содружестве берригa экономически тIемен низ, эттара хьалхарча аргIагIа, вIалла хадаргдоацаш вежарашка дола ши халкъ вIашагIтехача доттагIала, цхьана гIуланхаш леладара, вIаши гIо дара хьакъехьерча договоро чIоагIъяь йола йохаргйоаца советско - польски союз а йолаш.

Дунен тIарча хIанзарча кхохкадеинача хьале къаьстта боккха лоархIам болаш да социализма вежарашка долча мехкий цхьоагIон кхотдена хилари массе а оагIорахьара чIоагIдар. Дунен халкъашта юкъерча арене уж айхха вIашагIкхеташ хилар. США а НАТО гIоллархча цар союзникий а милитаристия ваькъа социалистически содружества духьала уттаю вдамле ядерни тIема кхерама кIалкара аккхара тIаерзаь йола конструктивни машара инициативай шерра программа. Цар машар безара арехьарча политика никъ чакхбаккхара йола эффективни инструмент, Европа машар ца толхабайтара йола лоархIаме фактор я Варшавски Договор. Шийн берригача доакъошкахой доазонашта цо тешаме Iалашъю империалистически чIоагIала, из реваншизма тийшача балха духьалара низ бола чIоагIале а я.

НИКАРАГУАС ГIИРСАШ ХЬАЛДУ. НИКАРАГУАС ТIОМ ВУ

Никарагуас — дукха боккха боацача центральноамерикански мехка — халкъо, демократически, антиимпериалистически революце пхи шу дизар дездаьд. Цу лоацачa хана 3 миллион саг чуьоагIаш долча цун халкъо Къам мукъадаккхара сандинистски фронта хьалхленца доккхий толамаш даьхад. Революци котьаьнначул тIехьагIа цу сахьете мехка дешанза нах хилар дIадаьккхара кампани йолаьй, башкашта национализаци яьй, арехьара торговли пачхьалкхен гIаьоакам болаш лелаю. Халкъага бокъо кхаьчай къахьега, латта лелае, деша, уналцIено лорае, чуьIе цIенош лелае, шоай массови организацеш вIашагIйоакха.

Уж дерригa толамаш даьхад чурчен арахьарчен реакцеша духьала тIатеIIа турпала къовсам а лоаттабеш. Халкъа Iаьдал эттача хьалхарча дийнахьа дола американски империализм никарагуанций паргIатон уж шоай лоIаме хилара доладе гIерташ хьаенай. Вашингтоно Никарагуана духьала дамукхад наемникий эскар, из йоаха, нах боабе, мохк бохабе, хьаша оаргaз а дежа. Рейгана администраце Никарагуана духьала лелаю пачхьалкхен терроризма политика. Тахан санна ма ярра гучаьлккха цIаккха а хиннаяц американски империализма политикера гIожа диктатори деш дола низаши. Гитлера а цун халхархой а хана дезза цхьаккха правительство хиннаяц иштта гучахьеи эхь дайнен хIанз Вашингтоно Никарагуаца лелараш санна суверенни йолча пачхьалкхенашта духьала герзаша кийчъаь диверсеш лелае лерхIеш.

Вашингтона бехкагIа, белгалдоаккх Никарагуа кулгалхочо Д. Ортега: мехка чрезвычайни хьал оттаде дезача, тахан Сандинистски халкъа эскарен халкъа милицев мугIарашка а болаш моастагIа чIоагIа юхатохаш бола эзараш болхлойи ахархойи. Дакъе лорае бахийта безача кхаьчад тхо. Алхха тIеххьарча кхаь шерен ах шерен империалистий агрессе 7,5 эзар никарагуанец вийнав. 2 миллиард доллар зоагIа да Никарагуа экономикана даьзе а.

Чрезвычайни хьал оттадьдале а сандинистски правительства мехка исторе чухь еттара хьалхара боьъоаца паргIата дола демократически хоржамаш ноябрь бетта де оттадаьд. Цу майрача гIулакхо корзагIъаьккхай Вашингтон. Цига вIалла а лоалуш бац никарагуански халкъ шийн лоIамагIа революцена кареIдаьннар аIачIоагIде гIерташ хилар. Цу хьакъехьа доацар а дуацаш футтарайна дIайолаьяьча агIазлон кампанена керте эттав президент Рейган ше. Цхьа ди а дIалоацаш довза тIехьа Никарагуана духьала цо къамаьл ца деш, цига «коммунистически кхерам боаржабайтаргбац», ше яхаш.

Цхьабакъда, мелла чIоагIа Рейгани цун халхархой корзагIбаьлча хьуазе а американски империализма моргардеш исторе чарх тIехьашкахьа юхаккхостае, Никарагуа оагIонгахьа ба планета тIара берригa цIена уйла йолаш мел бола прогрессивни нах. ПаргIато йIаза а дерригача дунено шерра хьаллоацаш а дола халкъ гораоттаде моргардолаш бола из боацаш ба.

ИЗРАИЛЬ: КРИЗИС КЮАРГЛУШ ЛАТТ

Израиле 23 июле хинал хьалха парламентски хоржамаш хиннад. Уж даьд правительства авантюристически милитаристски никъ бахьан долаш мехка тIаэтта хала политически экономически кризис хиларах. Ливанерча Iарбий мехкашца деIеча экспансеи агрессеи политико мохк кхы дIахо баха моттиг йоацача кхоачабьб. Ливански авантюра бахьан долаш Израил вах боабевб, миллиардаш доллараш зе хиннад, арахьара декхараш 30 миллиард доллара кхаьчад, хIаьта кхачан продуктай, деш долча дерригача гIулакхий мехаши квартплатен лакхе юкъарча шера ях бетта 122,5 процент лаьхкденнад.

Цу дерригнеша мехкара нах агIазбегаб, из бахьан долаш «Ликуд» яхача доал деча блока парламентера тешам байнаб, хIаьта хоржамаш де дезача а кхаьчад гIулакх. Тайсача кхажамех 98 процент дараш лаьрхIачул тIехьагIа юххьанца дакъа лоархIамаца хьаьхьоккхачох мехка йолаш йола кризис юхатоха мегадац.

Из кризис цул тIехьагIа кхы а чIоагIагIа кIоаргьенна. Бакъда, «Ликуд» яхача блоко къаьнарча парламенте хиннача 48 моттигa меттел вахха 41 моттиг мара яьккхаяц. Амма керттера оппозиционни йолча къахьегама парте а шийн хьал тоадаьдац, шийн хиннача 47 моттига меттал 46 моттиг мара а ца йоаккхаш.

Иштта, е из а е вож а парти 120 депутат чувоагIача парламенте шоай бараш дукхагIа хилийта шоай лоIамагIа моргардолаш яц. Из бахьан долаш дикка йоккха совле кхоач эзамигача 13 парте вакалашка, дукхагIча дакъе религиозни геттаре реакционни толкагIа барашка. Аьлча кхоачам ба, царех цхьан партегара парламенте херкар воаза вола фашистски «Жугатий лорабара лига», вIашагIъелла Кахане ва аьлча. Цо шийн хоржамий кампани лелаяьа Израилера а цо оккупаци яьча дерригача Iарбий дьаьттешнара а берригa Iарбий арабахаре лозунгагIа.

Эггара керттердар да «Ликуд» яха блока а Къахьегама парте а хьалха дала а баьб хIанз лелабеш а ба ма барра аьлча цхьа политически никъ. Цун ларда хувца ца душ юс. Из да палестински проблема къоастанрах юхабовлар, Иордана малхбузехьара йист, Газа сектор, голандски лакхаленаш израильски оккупацена кIалъюсаргья яхилга. Из массе а ханара милитаристски никъ ба, хIаьта цо мохк бигаза а ца Iеш экономически дакъе гIуланхаш кIоаргдарга, моьхаш лакхдарга, хьабе болх боацаш хилар айдарга, ахча дайдарга буг.

ХIанз шинхе а керттера парти — «Ликуд» яха блоки Къахьегама партии маневраш еш я шоаш яхар дергдоле коалиционни правительство вIашагIйолла гIерташ. Бакъда, Iарбий мехкий лига генеральни секретара Клиба нийса ма аллара, «мичча беса хуле а керда израильски правительство, Гаргарча Малхбоале низаш дерен агрессеи политика дIахоьхьош хургья. ХIаьта регионе машар хилийтара хиланза дарг доаца хIама дунен халкъашта юкъера бокъо лоархIаш, Тель-Авив хилар. Палестина Iарбий халкъа дага латта къаман гIуланхаш кхоачашдар 1967 шера оккупаци яь Iарбий территореш мукъалайтар да», аьнна.

Г. ШИШКИН.
(ТАСС).

ФРГ. Ядерни тIема кхерам тIерабаккхара а космически арена милитаризаци ца йитара а — цу проблемашта боккха теркам тIабахийтар Геттингене хиннача халкъашта юкъерча конгресса доакъошхоша. Дукхача мехкашкара, Советски мехкара а тIехьа, 2,5 эзар Iилманхочо дакъа лоацаш хинна из йоккха форум «Машара гIулакха бола шоай бехктохам кхетабеш, Iилманхоша-естествоиспытателаща – дIахойт космоса милитаризаци яр кхераме хIама долга» яха девиз йолаш яр.

Конгресса мероприятей гонахьа чу Геттингена майдан тIа йоккха манифестаци хилар гера Iоадира гIулакх космосе дакъха лерхIаш йолча США администрацена духьала. Манифестаци чакхъяьлар «Седкъаш тIара тIом планетана кхерам ба» яхача лозунгагIа.

СУРТА ТIА: манифестанташта хьалхашка къамаьл деш да цIи йоаккха общественни деятель, НАТО хьалха хинна инарал Нино Пасти.

Г. КУЛЬВИЦКЕ сурт.
ТАСС фотохроника.

Москвичаша безаш тІаэц вай артисташ

(Х. Нурадилова цІерагІча театра Москверча гастролех)

Нурадилов Ханпаший цІерагІча Нохч - ГІалгІай паччахьалкхен драматически театра ший отчетни гастролаш Москве хьеллача дийнахьа вай мехкахой дахьъала буьца баьхкабар цар коллегаш — Российски Федераце халкъа артисташ Лазаревгlар вежарий — Евгений а Александр а, РСФСР искусствай заслуженни деятель Нон Унгурину, РСФСР заслуженни артист Прохавов Сергей, кхыбараш.

Х. Нурадилова цІерагІча театра Москвера ший творчески отчет «Ленинниана» яхача спектаклаца хьеллар ший тайпара кІоарга символически маІан долаш хІама да. Нохч - ГІалгІай театральни искусстве исторе эггара хьалха сийлахь-воккхача баьчча В. И. Ленина сурт-сибат кхолларо нопкъостал ду кортамукъаленга, иразага бода никъ хьийхача Владимир Ильичацара нохчийн гІалгІайн халкъий цІенкха бовргбоаша бокхе а тешаме а безам хьахьонха. Вайна эга харра, цу спектакла режиссера Солцаев Мималта а В. И. Ленина роль ловзаеш волча Давлетмирзаев Муталипа а К. С. Станиславске цІерагІа йола Российски Федераце Паччахьалкхен премий еншар. Спектакла из лакха репутаци чІоагІъелар Москве а. Зритело безаме тІайцар из. Цар дувцар тайп-тайпара драматургически материал юкъе а йоадаь, ший тайпара хоза а дика а баьччача сурт-сибат кхоля артиста М. Давлетмирзаева, яхаш. Пластика, кхыйола тІахьенача гуш йола средстваш ихтера шийна оарцагІа йоах баьччача политически, граждански, социальни, сага маІан хьагойтара а дашхара а. Дукхача тайпара гучайоалеш хьаьга йолча ший актерски техникаца актера хьагойт ший турпала масштаб, цунца цхьана беррига ший тергам, хьаькъал, цІакха бохарбоаца баьчча лоІам, халкъа творчески торонех бола цун боарам боаца тешам...

ЧІоагІа хьаштдолеш хьежар зритель вовзаш волча гІалгІай яздархочун Базоркин Идриса «БІаьшерий боадонгара» яхача романах оттаьча «Калоя хьалхара безам» яхача спектаклага. Публика тергам тІаозаш хиннар — вуз болащ йола кІоарга характераш кхоллар, дІадахача къаьнарча вахара явленешта, цо кІоарга социальни анализ еш хилар, цу гаьнарча замалахьа хинначун юкъера хьадоаккхаш, вай заманхошта пайдана хургдар белгалдоахаш хьакъоастадеш хилар.

Шоай Іалальмате йоккха творчески потенциал йолга хьагойт Москве театра гІалгІай труппо а. 21 июле МХАТ-а сцена тІа цо гойтача «Сай наькъа тІа вода со» яхача А. Прохановен Л. Герчиковен пьесах йолча спектакло хьахьекхар творчески цхьоагІо йолаш, кхы а дукхагІа ха гІерташ, искусствера моллагІа дола чоалхане а бехктокхаме а декхараш кхоачашде низ бола коллектив из йолга.

Сюжета цхьайола моттигаш искусствании йолаш, турпалий оамалаш йолча бесса хьа ца хьокхаш санна хеталой в, гІалгІай актераша интерпретаци ль из пьеса шийна чухьа бокха низ болаш я. Іалальмате чІоагІа йог тохадолийташ дувц спектакло тахановарча Афганистана денех, керда вахар Іодилла гІерташ афганцаша лоаттабеш бола къовсам хьаллоацаш советски наха царна деш долча интернационални гІонах лаьца.

Театра цу балхах лаьца А. М. Горьке цІерагІча институте режиссера Мамилов Сулаибика аьлар:

— А. Прохановен Л. Герчиковен произведени эггара хьалха еза я шийна чулатта идеиш актуальни хиларца. Цо бокъо лора тахан Іалальмате эшаш а лоархІам болаш а йола спектакль кийчъе. Иштта дика из спектакль кийчъе театра вІаштІехьа а даьннад. Пьеса публицистически чулоацам романтически айбеш тоабаьб Хакишев Руслана режиссерски фантазе. Постановщика дика вІаштІехьдаьннад массови сценаш оттае, Афганистане къаман колорит йизэе хьакьонха. Дерригга дика доашхаш я сценографи а. Спектаклаца тоеш а кІоаргга цун маІан кхетаде гІо деш а я музыка. Цу массане гІо ду спектакль дикагІа хилийтара, цу пьеса тема кІоартъеш, тоеш яьхара.

Бакъда, москвичаш а, столица хьаьший а цецбоахаш доккха дика хІама хилар цу труппе режиссера Хакишев Руслана оттаь Н. В. Гоголя «Ревизор» яхача пьесах йола спектакль.

Руслане творчески почерк белггала я персонаж чухьдена хиларца. Цунца цхьана ада доагІа, ие массанена йовзаш йола произведени кхы а чІоагІагІа хозьеш тоаеши театро кийчъяь хилар. Дагадоацача тайпара дукха дика хІамаш лохаш, хьожаш бариЙ безам тІаозаш тоаьй из спектакль, ший тайпара метафоричнн а образни а долча режиссера хьакхъало. цудухьа я из постановка наьха безам тІабодаш.

Спектакла эггара толашагІа дар — актераш Іалальмате дика ловзаш хилар. Масала, Городничс роль ловзаечз Цицкиев Мухьмада корадаьд из сурт-сибат тамашийна хоза кхолла ноанъостал деш дола Іалальмате санъердаме гротескови басараш. Хлестакова роль ловзаеш волча Тхостов Мурада гоаза къахьокх сатирически театра приемех ше дика кхеташ волга. Шай тайпара хова из роль ловзаеш хиларна цецбаьхар Мурада Москвера зрителаш. Дика кхеташ ловзаю шоай ролаш Эсмурзиева Любас, Кодзоева Дугурхана, дукхача кхыча актераша.

Боккъал дар аьлча, цу сценически произведене дакъа ловцаш бола беррига актераш а лайзар, хІаране шийна хьалхашка латта декхар кхетадеш а диза кхоачашдеш а. Іалальмате ансамблеви спектакль я гІалгІай театра «Ревизор». Цудухьа массане а чІоагІа езаш тІаийцар из спектакль. Цу саррахьа театре баьхкача зрителаша Іалальмате чІоагІа раьза хиина тІоараш детташ дІа ца бохийташ дукха хаьъкхар актераша. Актераш та телаш, сцена тІа дІатІатувсаш Іалальмате дукха эзаш дар, «Браво!», «Молодцы!» яхаш детташ цІогІарч дар.

Тахан чакхйоал Москвера гастролаш.

А. АЛЕКСЕЕВ.

СУРТА ТІА: «Сай наькъа тІа вода со» яха спектакль йолайхалехьа актераша Т. Тумгоевна, С. Гайсанова, Б. Дзауровна, В. Наурбиевна, кхычарна тІехьара хьехам беш ва гІалгІай труппа кертера режиссер Хакишев Руслан.

Баркал шоана!

Чакхъяьлар къаьнарча Урале бердий йистошкара денача театра Нохч - ГІалгІайчене хинна гастролаш. Биззача батта бІайхача беззмца, лоарлІаш а дезаш а ша тІаийцача Нохч-ГІалгІайчен зрителаца къастар А. Н. Островски цІерагІа дола Уральски драматически театр. Республика къахьегамхошта оаха гойтар 80 совгІа спектакль. Царга хьожаш хилар 60 эзар гаргга зритель. Тайп-тайпара вола зритель—республика столица театралаш, Наурски, Шелла, Шелковской, Ачхой-Мартана, кхыча районий къахьегамхой.

Массанахьа а Іалальмате хоза, бокъонца долча поамарой тьоашаца тІанйир тхо.

ХІаьта спектакль чакхъялча а тоьал за йоаккар дІа-хьа ца къасташ, эзаш телеш, сакъердаме а безаме а хабарие дувцаш. Юха а дувла тхо долча аьле тха дог айдора шун зритела.

Нохч - ГІалгІайчен къахьегамхошта оаха гойтар тайп - тайпара чулоацам бола спектаклаш — «Объявленеца леха жениха», «Акселераты» яха сакъердаме комедеш, кхыйола жанрех йола спектаклаш. Бакъда, миччахьа оаха тхоай спектакль гойтар аьнна: театре, кхай тІарча стане, ялат чуицача хьетта — массанахьа а цхьатарра дезаш безаме тІаэцар тхо.

Шох къасташ оаха ах шуга — вай керда вІашагІкхетар хилларца Іадикха хийла шуна!

Массаза а диц ца луш тха дага леттаргда Нохч-ГІалгІайчен Іалальмате хоза Іалам, шун нах.

Театра коллектива цІерагІа
И. МИЛОВАНОВ,
театре режиссер а литературни дакъе заведующи а.

АТТА БАЦ ПОЧТАЛЬОНА БОЛХ

ТІаьда яле а цийла яле а ший участке бахача наха газеташ, журналаш, кхыйола корреспонденци хаииахьа дІакхачийта декхарийла ва почтальон...

Грознерча городской почтамте, балхах дикагІа лоархІаеш йола коллектив аз хаьттача, дукха уйла ца еш жоп делар тхьаь цхьоалагІча отделене яр я, аьнна. Из иштта хилара тешал деш дола дукха масалаш доаладир сона почтамта начальника Телюк Тамара Васильевнас.

— Цига болх бер дукхача нъамех латта, цхьан цІеп дезал санна барт бола коллектив я, — аьлар цо.

Тхьаь цхьоалагІа йола бувзама отделени гІулакх деш я Ленина проспектагІа, Горьке, Дзержинске, Буачидзе, Партизански цІерагІча улицашка бахача наха. Ши эзар совгІа саг чувоагІа цу участкаьа.

Почтальона декхараш сенах латт аьнна, моллагІча сагага вай хаьттача цо жоп лурда, тІорми кач а алла бахача наха тайп - тайпара корреспонденцеш дІа-хьа кхаьхарах латт, аьнна. Из иштта хета а лу цу балхага тІа гІоллара мара ца хьежача. Цхьабакъда, из хеттача бесса атта гІулакх дац. Вайна цІаьхха хьежача бІарг ца кхеташ йола оагІув а я почтальона балхаца.

Эггара хьалха тІорми газетех, письмоех, кхыча корреспонденцех хьалбизале эзар, эзар йолча почтала юкъера шийна эшар хьахоржаш дукха болх бе беза почтальона, цунца цхьана счетии болхлочо санна почтовое переводех доагІаш дола ахча лоархІаш дукха ха дІахьу почтальона.

— Дукхача хана дена Грознески почтамте дикагІа йола бувзама отделенешта юкъе йолаш хьайоагІарех я тха яр, — йоах 21-ча бувзама отделене начальника Ф. Гагиевас, ва йоккхий ю се дукхача хана денз укх коллективе болх беш йолаш. Укх массехк шера оаха гІулакх деча бахархошкара тха балха раьза боацаш жалоба ецца моттиг хиннаяц.

Бувзама отделене лоархІаши сий деш я почтальон, къахьегама ветеран С. Зайцева. Цо болх бу ер тхьаьи иттлагІа шу да. Ший дІаьхий опыт цо камаьрша дІалу кагех бараштa. Из я коммунистически къахьегама ударник, социалистически яхье котъювларах массехк знак лелаер. Цун хьаьнала къахьегам белгалбаькхаб Ленински юбилейни медальца.

Наха дукха баркалаш яьхад цу бувзама отделепе болхлошта, ханнахьи дикеи шоай гІулакх цар кхоачашдеш хиларна. Царна юкъе ба Грознерча Пионерски улицагІа номер 87 йолча цІагІа вахаш вола Сийлахь-боккхача Даймехка тІема ветеран Подсколъзкий, пенсионерка К. Саурина, иштта кхыбараш.

Цу отделене дика гІулакхаш дувцеш хилча ца хьоахабича барткбацар операторaш - связисташ Цамалагова Лейла, Османова Аза, Панина Светлана.

А. ПЬЯНИКОВ.

Спортивни Нохч-ГІалгІайче

Цхьаькха а лакхале

Дукха ха йоацаш Грознерча динамоца — штангиста Тайхев Руслана кхачийтийр спорта дунен халкъаьнта юкъерча класса мастера норматив. Цунца къамаьл хилар тха корреспондента С. Арчакова.

—Руслан, хІара спортсмена ше-ший хул дегІахара никъ, Іайха хьабенача валькъех массехк дош алал?

— ДІадийнача саг тешаргвоацаш а шийца цхьа сагъердам болаш а да со эггара хьалха спорта юкъе вар. Урус-Мартане ваьхаш, кІаьнк вола со цига «Динамо» стадиона тІа нийсвелар, цига шиЙ тренировка дІакьош вар тренер И. Кодзоев. Теба тІа а ваха зІамагІйола штанга ІотІакххайда хьалъайяь Іо а оттаь сихагІа лалера аразкха велар со. Бакъда, са пхьарс хьалаьцар чІоагІача а дезача а тренера кулго. 75 килограмм хиинаяр аз хьалъайяьр.

— Хьавола со волча сенце, аз чемпион вергва хьох, — аьлар сога цу хана Кодзоева.

Сайга барт беттаргба мотташ хиннача са дог кІаьдир цу дешаша. Цу минуте штангист хила лаьрхІадеце а уж дешаш дицде магацар сона. Цудухьа тхоай иоа аьшкаш гул а яь уж хьалъийе волавелар со кІеззиг-кІеззига яйеш. ДегІ чІоагІлуш доагІнига зувра аз айса, миз дукхагІа хулар. Из цхьан дийнахьа, бетта, шера хулаш хІама дацар. Деце а сона къордалапар из.

Берайтта шу дала гаргагІертача вера со Грозне. эггара хьалха Кодзоев волча вахар. Со бІаргагуше а вела а вевза аьлар цо:

Тха интервью

— Хьо юкъаоагІаргвоаца хоаш вар со гайна е гаяза, хьох хургва штангист. 1979 шу дар из.

Тренировкаш дІайолаелча кхетадир аз цІагІа волаш айса леладаьр дош ца хиналга, алхха ела аьнк хьалъайе гІортар пайдана дац, из хьал мишта айе еза, хьалъайяра кийчо миша е еза ховш ца хилча. Вешта аьлча, теоретически знанеш тоъаш яцар сона. Уж аз укхаза мара а ерзайир.

— Хьай эггара хьалхарча толамех а Іайха аьлча вотадаьнех а дувцал?

— 1981 шера дар из. Донецке хургйолаш яр СССР Кубок яккхара турнир. Се цига дакъа лоацаш хургволга хайча, цкъа-дале. гІадвахар, шоазагІа-дале. кІезиг-дукха кхерам а бессар дегчу, сона фу дулургда цІи хеза болча спортсменашца къовсаеча, аьнна хеталора. Сел бокха толам из беце а цига яххагІа моттиг аьнкар аз 82 килограмм доал дараштa юкъе. Укхаза сона хайра хьайца къовсалуш вар мелла цІи хеза вар аьнна шенвала, котало атта дІаяла мегаргйоацаьга, спорта закон иштта дола.

Цу шера горда Ульяновске кагирхой чемпионата чемпион хилар сох.

Къаьстта а йицлац сона 1983 шера Одессе хиина дотгагІаьа кубок яккхара яхьаш. Вай мехкара хиина ца Іеш, Японера, Болгарера, Польшера, Венгрера атлеташ бар цига дакъа лоацаш. Цу тайпарча къовсамашка дакъа лаца бокъо а луш, сайх беина тешам боа ца бар — из дар аз сайна хьалхашка оттадаь декхар. КхоалагІа призовой моттиг кхаьчар сога Одессе.

Цул тІехьагІа а дукхача яхьашка дакъа лаца, тайп-тайпара толамаш дала вІаштІехьаьннад. Бакъда, цу деррига толамех дакъа доал са тренера. Цул совгІа, со даим дагавуал, Іомалу цІи хеза болча сай мехкахоашкара И. Арсамаковгара, Н. Эдельхановгара, Донецкерча сай доттагІчунгара Сод Викторгара.

— Хьона дага а доацаш хІама нийсденнадий хьа спорта вахаре, Руслан?

— Тхьо ди гаргга ха йисар укх шера март бетта Минске хиина СССР хьалхле яккхара яхьаш йолаяла. Цига ваха кийчлуш водча сона чов хилар. Цхьанкха а тешацар аз цу турнире дакъа доацаргда аьлча, бакъда сай дагахьа чІоагІо йир аз цига дакъа лаца. 90 килограмм дозал штангистащца къовсаьала вепаш дар гІулакх. Со се а дукха тешацар айса хьалхарча моттигех цаІ йоаккхаргъя аьлча. Бакъда, аз йиьлагІа моттиг а йоаккхаш цига кхоачашйир спорта дунен халкъаьнта юкъерча класса мастера норматив. Дага а доацаш баьнна аьттув бар из.

ДІахо йодача хана, хІара спортсмена санна са а уйла я кхы а йоккхагІча турнирашка дакъа лоацаш хила.

СУРТА ТІА: спорта дунеп халкъаьнта юкъерча класса мастер, штангист Тахаев Руслан.

ПРОГРАММА КЕРДА Я

КІоаргга талант езаш гІулакх хет сона гимнастика, бакъда, из дегІаихувлац тІатеІІа яъахьега деза. ХІара упражнения, хІара движения кІоаргга Іомаяь, шаьрьяь ца хуле из шаьра гуш хул яхьашка, цудухьа гимнаста толам чІоагІа къа ца хьийгача хьахулаш бац.

Вуъ бІаь гаргга саг — кІаьнкаш йІигаш ба тха № 6 йолча гимнастика спортивни школе ухаш. Уж беррига а хІана бац аьнна зІамига болча хана денз школе занятешка аха болабенна ба. КІаьнкаш школе дІаязбу ялх шу даьлча денз, хІаьта йІигаш диъ ах-пхиъ шу даьлча денз. ЙІигаш иштта хьалха хьайбар дувзадеиа да уж физически оагІорахьара кІаьнкел хьалхагІа а сихагІа а дегІаухаш хиларца.

Цхьан хаиар дар аьнна цу берашца массанена а цхьатарра болх баь Іе йиш яц, цул совгІа, хІаранеца къьасткъаьстта а болх бе беза. Цу гІулакха дикна йоаихо ю оаха. Цу тайпара болх ца бой аьттув хург ма бий аьнна даха дог дац. Юххьанца Іомаераш-м хала упражненеш яц, хІаьта а дицде мегаргдац аххха царгара мара йоккха гимнастика дІайолаяла йиш йоацаш хилар, уж упражненеш ерригача гимнастика лард хилар. Цудухьа индивидуальни болх ца бой дика гимнаст хила мегаш волча сага а дог экха мег спорта цу тайпах, хІана аьлча, бера теркам спорта эггара дикагІа тІаоза вІаштІехьдоал цунца къаьстта цхьаннеца беча балха.

Шийтта шу да аз укх школе болх бу, кхы а анъ тренер ва соца цхьана кІаьнкаш гимнасташ кхебеш, хІаьта цхьаннеца дика хІамаш карагІ а даьннад тхона, царех кхоачам баь Іеш-м дац тхо. Масала, алх саг ва школе ухарех хьалхара разряд йолаш, спорта мастераш ба Перетяченко Алексей, Жидков Андрей, Перетока Александр, Кадаев Мовлид. Спорта дунен халкъаьнта юкъерча класса мастер я школе кхийна йола Дегтярева Лариса. ХІаьта Перетяченко, Перетока РСФСР чемпионаш хиннаб.

Хьалхара разряд йола алх саг хила безаш бола спорта мастералла кандидаташ ба. Хьалхарча разрядинка программа дика караерзаргга хьежжа мара, дика караерзае могаргдац царна спорта мастералла кандидата программа а, цунга хьежжа хургда мастера программа Іомалр а. Цудухьа гимнастике деррига шоайла бувзам болаш да, цхьа урхе яккхарга хьежжа хул шоллагІъяр, кхоалагІъяр яккхар а.

Кастлуш, хургйолаш цхьаькха а яхаш яц, цудухьа яхаш йоапача юкъа керда а чоалхане а программа караерзае лаьрхІад оаха тхоай спорта мастерашца. Хьалха хиинача программах къоасталуш я кердаир дукхагІа классически элементаш юкъейоалаль хиларах, из йизза караерзальча гимнасташа дика толамаш доахаргхиларах теш тхо. Цу программаца РСФСР хьалхле яккхара турнире дакъа лаца бахийта дага да тхо Перетяченко, Жидков, Перетока, Кадаев.

Г. ПИМИЧЕВ,
Грознерча № 6 йолча гимнастика спортшкола тренер.

КОТАЛО ЯЬККХАР

Топ кхоссарах РСФСР хьалхле яккхара ДОСААФ-а, профсоюзий ДСО зональни яхьаш хилар город Орджоникидзе. Царна юкъе дакъа лоацаш хилар бархІ команда. Командни зачете толаш хилар Астраханера спортсменаш, шоллагІа моттиг Ростоверча топ кхуссараша яьккхар, кхоалагІа моттиг кхаьчар грознойцашка.

Цхьацхьола толамаш даьхар вай мехкахоша личнн зачете а. Хьалхара моттигаш яьхар Сенчушкин Андреен Олейников Сергеен, шоллагІа моттиг яьккхар Горбень Маргаритас.

Сентябрь болалуш пар кхаьнне а дакъа лоацаргда Воронеже хургйолча финальни яхьашка.

Р. АЛИМОВ.

Турнирни таблица

Футболах йолча СССР чемпионата шоллагІча лига кхоалагІча зона юкъейоагІача командий доахарий хьалхара го чакхбаьнний. «Терек» шоллагІа го дІаболабиргба Черкесскерча «Нарт» яхача командаца 8 августе Грозне ловзарга.

Хьалхара го чакхбаьнначул тІехьагІа командий хьал укх тайпара да:

	К.	Ц.	Э.	В.	О.
«Ростсельмаш»	12	2	1	38—13	26
«Динамо» (Ст.)	11	2	2	39—11	24
«Машук»	10	1	4	21—14	21
«Нарт»	9	0	6	22—22	18
«Спартак»	8	2	5	28—17	18
«Атоммаш»	8	2	5	23—20	18
«Динамо» (Мх.)	7	3	5	20—19	17
«Терек»	7	3	5	16—18	17
«Уралан»	5	3	7	19—21	13
«Дружба»	5	3	7	16—21	13
«Торпедо» (Волж.)	6	0	9	21—27	12
«Торпедо» (Тг.)	4	3	8	10—17	11
Волгарь»	4	2	9	14—37	10
«Сокол»	3	3	9	15—28	9
«Авангард»	3	2	10	12—21	8
«Цемент»	2	1	12	7—25	5

К. — котало, Ц. — цхьанкха ца эшаш, Э. — эшар, В. — бургацаш, О. — очкош.

«Сокол»—РСФСР чемпион

Хьалха хоам баь ма хиллара Грозне чакхйоаккхаш яр «ТІоарска бургаш» яхача клуба приз яккхара Эрригроссийски зональни турнир. Къонача футболистий толаш хиина командаш вІашагІкхета езаш а къовсам дІабахьа безаш а яр полуфинале, хІана аьлча, цига гучайоалар финальни яхьашка дакъа лоацаргдола коллективаш.

ДикагІйола йиъ команда белгалъяьлар, царех яр вай республикера «Сокол», Къулбаседа - ХІирийчен «Надежда», Ставропольски краера «Чайка», Саратовски областера «Искра» яха командаш. ХІераяр котало яхаш, финале кхача безам болаш яр. Урус - Мартанера вай мехкахой ловза безаш хилар Саратоверча къонача футболисташца. ХІаьта «Сокола» дика чакхйоаккх из яхь, счет 9:4 йолаш хьаьший эшабу цо. Цудухьа финале дакъа лаца бокъо лу цунна. Цунца финале къовсаяла езаш хул Къулбаседа - ХІирий республикера коллектив. Цу ловзаро гучаякха езаш яр хьалхара моттиг яьккха команда. Укхаза а дика, барт болаш, гІалаташ кІезига деш лайзар урус-мартановцаш, цунга хьежжа счет 3:1 йолаш уж котбаьлар.

Къонача футболистий Эрригроссийски турнир чакхъяьлай, цун чемпион — Урус-Мартанера «Сокол».

СУРТА ТІА: турнира чемпион — «Сокол» яха Урус-Мартанера команда.

В. ЕЛИЗАРОВА сурт.

ЖУРНАЛИСТИЙ СЕМИНАР

КПСС обкома пропаганда агитацен отделов НГІАССР журналистий Союза правленен Урус - Мартане чакхъяькхар диъ районни газетийи моттигерча радиовещанен журналистий творчески зональни семинар.

Семинаре тергам тІабахийтар КПСС ЦК а КПСС Нохч-ГІалгІай обкома а районийи городийи газетий болх дІахо тоабарах бола соцам кхоачашбара. Кхачан программа кхоачашъяра газеташ тІа хоІаеттача материалий а моттигерча радио еча передачай а действенность лакхъяра, Сийлахь - боккхача Даймехка тІем тІа Котало яьккха 40 шу дузаш кийчо ярпа дувзадепна кагирхошта интернациональни тІема - патриотически кхетам балара редакционни коллективаша дечох.

Семинаре къамаьл дир КПСС обкома непайоадони телевиденен радиовещанен сектора заведующе А. И. Смоленцева, районни газетий редакторашa: Ачхой - Мартановски — И. З. Хуцаева, Грозненски — В. В. Черепкова, Советски — У. Б. Алиева, Урус - Мартановски — А. В. Музаева, кхычар.

ТЕЛЕВИДЕНИ

31 ИЮЛЬ

II ПРОГРАММА

17.25 — «Кагирхой оазаш» (нохчий меттала).

18.00 — «Нохч-ГІалгІайчен дие».

19.20 — Киножурнал.

19.30 — «Питилетка цхьайтагІо шу даьлагІа».

19.00 — Шун кхьхетаошта моп лу оаш. Передаче дакъа лоац Нохч-ГІалгІай просвещение министра С. М. Мовтаева.

19.20 — «Лоаман даьгІенех дукхагІа пайда эца» (нохчий меттала).

19.35 — «Юртбоалама къахьегамхошта кагрІо йола литература». Фильм.

19.40 — «Республика кхашна». Юртбоахама обозрени (гІалгІай меттала).

1 АВГУСТ

II ПРОГРАММА

17.10 — Ілилам - популярни фильм.

17.30 — «Сийлахь-доккха деттагІа хьаллина моттиг».

17.50 — «Ассиновский» совхоза коллектива республика яздархошца вІашагІкхетар.

18.20 — «Нохч - ГІалгІайчен дие».

18.40 — «Доттагъар — хьата дахьа» (гІалгІай меттала).

РАДИО

31 ИЮЛЬ

7.20 — Керда хоамаш (эрсий, нохчий, гІалгІай меттала).

7.35 — Хоамаш. Хаоттам (эрсий меттала).

8.15 — «Грозненский рабочий», «Комсомольское племя» газетий обзор.

8.23 — «Сердало» газета обзор.

8.30 — Передачай программа (эрсийи, гІалгІайи меттала).

8.36 — «Вахарга йисап — советский» (нохчий меттала).

8.46 — Инструментальни музыка (гІалгІай меттала).

9.15 — «Тхога йаду». Кьакатий обзор (гІалгІай меттала).

9.25 — Музыка (гІалгІай меттала).

9.30 — «Къона заманхо» яха радиовыпуск (гІалгІай меттала).

16.00 — Передачай программа. Хаоттам (эрсий меттала).

16.01 — «Агропромышленни комплекса актуальни дешаш». Беседа (эрсий меттала).

16.15 — «Дьийнаре къахьегара тІехьа» (нохчий меттала).

16.30 — «Халкъа кхоллам» яха музыкальни программа (гІалгІай меттала).

18.00 — Керда хоамаш (эрсий, нохчий, гІалгІай меттала).

18.30 — «Юртара вахар» (эрсий меттала).

УКВ

19.00 — «Са хьалсаргъяр». Музыкальни радиокомпозиция.

19.26 — Илли дІаоел З. Дудаева.

19.56 — Тайп-тайпара таланташ йолча цІкхера передача.

1 АВГУСТ

7.20 — Керда хоамаш (эрсий, нохчий, гІалгІай меттала).

7.35 — Хоамаш. Хаоттам (эрсий меттала).

8.15 — «Грозненский рабочий» газета обзор.

8.23 — «Ленинан некъ» газета обзор.

8.30 — Передачай программа (эрсийи, нохчийи меттала).

8.36 — Даймехках дола илли (нохчий меттала).

11.15 — КПСС ЦК июньски (1983 шера) Пленума решенеш — вахаре! «Агитатор — кхай тІарча стане» (гІалгІай меттала).

11.30 — Концерт (гІалгІай меттала).

16.15 — Советски композиторий музыка (эрсий меттала).

16.00 — Передачай программа. Хаоттам (эрсий меттала).

16.01 — Дунен халкъашта юкъера обозрени (гІалгІай меттала).

16.15 — «Хьона, Даьхе, сийлахь дег» (нохчий меттала).

16.45 — «Ши дуне — ши тайпа вахар». Беседа (эрсий меттала).

18.00 — Керда хоамаш (эрсий, нохчий, гІалгІай меттала).

18.30 — «Бецадахарий иллина» (нохчий меттала).

УКВ

17.00 — «Хьона да са дог». Радиопостановка.

17.45 — Даймохк. Концерт.

18.00 — Музыкальни галерея. А. Дикаев.

Редактор
О. Б. ГАДАБОРШЕВ.

ТХА АДРЕС: 364907, г. Грозный, Маяковске, ул. 92. Телефонаш: редактора — 2-45-57; редактора заместителя — 2-85-07; бехктокхама секретара — 2-84-68; отделаш: партийни вахаре — 2-54-04; промышленностен транспортен — 2-65-01; юрта бахама — 2-47-84; культура — 2-64-75; кехаташ — 2-85-64; корректорске — 2-89-88.

НАШ АДРЕС: 364907, г. Грозный, ул. Маяковского, 92. Телефоны: редактора — 2-45-57; заместителя редактора 2-85-07; ответственного секретаря — 2-84-68; отделы: партийной жизни — 2-54-04; промышленности и транспорта — 2-65-01; сельского хозяйства — 2-47-84; культуры — 2-64-75; писем — 2-85-64; корректорская — 2-89-88.

Газет арадувла шинарей, ерси, шоаттен деношка

СФ02306. Типография издательства «Грозненский рабочий», ул. Маяковского, 92. Заказ № 3230.